

Станувайте пролетаріями, аутенті!

ПРАВДИМ

3 №

1927

КОМІ ЖУРНАЛ.

ОТДЕЛ

УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЖУОРТАС.

15-öd конференция-вылын партијалон ужаломыс. А. Богданов	1	лїстбок.
Комі школалы—комі кыв. Д. Б.	11	„

Міјан өіктјасын:

Комі нывбаба. Віттор-Наталь.	15	„
Нур козтөм. С. Нуклың.	19	„
Кужөд-рудаяс. Кос-Набыр.	22	„
Скөтөс бурмөдөм-жылыс. Н. Ч.	28	„
Кыгаң богтеыны скөт бурмөдөм-вылө. П. Оплескын.	29	„
1925-26 воын візму уж да скөт віз. пагкәлөм. А. Попов.	30	„
Кулыганитөм-жылыс. Іву-Василь.	35	„
Сојөм-жуөмыс да ужыс крестәһинлөң. Врач Кокаһын.	36	„

Комі-гіжөдчукөр:

Гымнөв. Нюбдінса Віттор.	39	„
Комі аһлы. Пармазон.	40	„
Бурасіс. Өпіра-Прокө	41	„
* * * Пармазон.	43	„
Важ-дор шогыс нывлы. Сылөн-жө.	—	„
„Кымын нөјтө, сымын мусмө“. Ічөт-Іван.	44	„
Сөкыда овлөма. Өупі-Кольө.	47	„
Ең бөрд, нылө. Ічөт-Іван.	49	„
Мамө видө. Пармазон.	50	„
Тувсов рытө. Біја-өгыр.	—	„
Комі му. М. Лыкачоз (комі-пермакјас-ногөн)	52	„
Пурга. Сылөн-жө.	53	„
Вылө комі гіжысјас: Біја-өгыр. Нюбдінса Віттор.	54	„
Том-јөзлы. Өпіра-Прокө.	58	„
Кык пелөс. Ізјур-Іван.	—	„
Нывлөң думјас. Јарасов Б.	—	„
Бурлак-морт. Ульныров Өль. Өль.	59	„
Петыр-тун. Сылөн жө.	60	„
Муфер поп. Сук-Парма.	61	„
Праһникјас кольөм. Пед-Генъ.	—	„

Крестыанский журнал на коми языке. Орган Коми Обнома ВКП (б).

№ 3 (6) — Март — 1927 год.

Устьысольск, Набережная, 41.

11029-1
4

Ставмувывса пролетаріјас, օтувтѳѳ!

ОРАЫМ

Комі-јѳзлы журнал

Леѳѳ ВКП-лѳн Обком

быд-тѳлыгын օтчыд.

3(6) №

—

М а р т

—

1927 во.

15 конференцсіја-вылын партіја-лѳн уѳжалѳмыс.

15-օд конференцсіја-вылын коммуніст-партіја зев вегыда да Гѳ-гѳрвоана вісталіс уна-пѳлѳс јуаган (вопрос)-вылѳ. Сіјѳ вісталѳм-јы-лыг колѳ быдѳнлы тѳдны: коммуністлы, комсомѳлечлы, робѳчејлы дај крестанінлы.

Мыј-јылыг мед-јона мѳвпалісны.

Конференцсіја-вылын дыр да јона мѳвпалісны со куѳѳм гы-рыг-торјас-јылыг:

1. Куѳѳма օні кыптѳ капіталізмыс буржујјас-государствојасын.
2. Поѳѳ оз міјан му-вылын (СССР-ын) лѳбѳдны сотсіалізм.
3. Куѳѳм вынѳн поѳѳ СССР-ын бостчыны промышленност кыпѳдны¹⁾ (выл-пабрік-заводјас вѳчны). Кыѳі оппѳзітсіѳнерјас²⁾ пондісны мѳвпавны сотсіал-демократјас-моз.

Тані індѳм мед-воѳза јуаган-куѳтаыс важѳн-ннн мунѳ горні. Јешшѳ 14-օѳ конференцсіја-вылын-на³⁾ та-јылыг со-мыј шулісны: „капіталізм буржујјас-государствојасын војна-бѳрын бара бостгіс ладмыны да вынмыны“. Тајѳ конференцсіја-вылын коммуністјас-костын та-јылыг ез вѳв некуѳѳм венѳѳм; быдѳн օтвылыг вѳлі шуѳ-

1) Мѳд-ногѳн-кѳ шуны, міјан віѳму-ужалана овмѳса государствосѳ бергѳдны, лѳбѳдны промышленноста государствоѳ.

2) Оппѳзітсіѳнер--вѳча кодлыкѳ муныг; оппѳзітсіѳнер коммуніст-партіја-ѳщкын--сешѳм јорт, коді օткымын торјас-јылыг мѳвпалѳ мѳд-ногѳн, сз партіја-ногѳн.

3) Вѳлі 1925 воын, апрел-тѳлыгын.

ны: капитализм-пө бара ботгсис ладмыны. Щöщ вöли-и Каменев да Ыиновjev тағи висталöны.

Мыҗла-нö, сиз кö, öни та-җылыг бара ботгсисны сорытны?

Öткымын коммунистҗас (щöщ Каменев, Ыиновjev, Тротский, мукöд) кутисны қик мöд-ногөн мөвпавны капитализм-җылыг-да, сы-вöсна.

Кызи мөвпалöны оппозиционерҗас да партија.

Оппозиционерҗас öни қикöз ез кутны чajtны капитализмлыг вынмөмсö. Нaјö шуöны: капитализм-пө војна-бöрын ез-на вермы се-щöма ботгсыны, оз-на öни луныг-лунö важ-ног бурмы да вынмы, ез-на-пö, вермы, кызи колö, кок-җылас сувтны, пыр, чотыг-морт-моз, чотö. Кöт-пö куцöм-пöлöс капитализм овмöс он бот, быдөн-на му-нö омöла: пабрик-заводҗас, төргүйтöм, гөм лөгөдөм да уна-пöлöс мукöдтор.

Партија конференция-вылын јона мөвпалис та-җылыг. Бухарин-јорт аслас докладын индис лыдпасҗас (цифры). Сижö лыдпасҗасыс висталöны вескыда, лучки капитализм-җылыг.

Виқөдлам индөдҗассö:

Богтам-кö изшом (каменный уголь), уклад (сталь), чугуун вöчөм тајö војасö, ақҗам: војнаöз-герти воыг-воö мунöма воқö:

	1922 воö.	1923 в.	1924 в.	1925 в.	Первојја во- жын 1926 в.
Чугуун вöчөм .	73,6 %	89,8 %	87,2 %	95,7 %	98,0 %
Уклад .	90,5 %	105,5 %	105,0 %	115,4 %	118,0 %
Изшом .	86,8 %	98,3 %	96,9 %	97,6 %	—

Тајö лыдпасҗасыс висталöны: промышленног буржујас-государствоҗасын ботгöма бөр јонмыштны. Öткымын вöчөм-торҗасыс војнаöз-герти весиг воқö-нын мунöма. Со-көт шуам уклад вöчөмыс.

Вузaгöмыс мөда-мөд государствоҗас-костын тајö војасö щöщ воыг-воö содö. Богтам 32 государстволыг вузaган оборотсö мед-бөрја кујим воыг:

1923-24 воö вöли оборотыс 46,26 мильярд шaјт-гөгөр.

1924-25 " " " 63,05 " " "

1925-26 " " " 63,826 " " "

Војнаöз, 1913 воö вöли оборотыс 67,9 мильярд шaјт-дон.

Татыг бара-жö ақҗам матыгтчөм војнаöзса оборот-динö.

Воқзавојасö ми вöли ақҗам, кызи луныг-лунö уна государство-ын (Францияын, Германияын, Англијаын, Польшаын, сизи воқö) гөм

донтоммис. Өні ми аңам, бара өм-дон лыбөм. Сіңі-жө і өм лөгө-дөмыс бөр пондіс лучкіжык мунны, вынмыныжык.

Тажө индөджасыс мижанлы висталөны: **капіталызм бөр бостөіс лө-өддны өвмөссө.**

Содтам-кө татчө јешіө вылног өвмөс лөгөдөм, ми аңам—збы-лыг капіталызм бостөма-нын ассө вынмөдны. Вылног өвмөс лөгө-дөм капіталыстјас нуөдөны сіңі: а) лөгөдөны буржык машинајас, б) јонжыка ужөдөны робочейјасөс, в) чінтөдөны төвар дон, г) паг-көдөны рынокјас, д) көсјөны өтувтчыны робочей вын-вылын (трест-јас, сіндікатјас-пыр), һе сөмын ас му-вылас (государствоас), а став му-пагтаыс.

Өні ми візөдлам, **јона-ө шылыда мунө капіталызмлөн өвмөс лө-өддөмыс.** Поңө-ө шуны,—капіталызм јона вынмөма дај дыр-кежлө?
Оз поң. Сы-јылыг бара-жө вескыда висталөны сецөм индөджас:

1919-өд воө ставмувывса өвмөс лөгөдөмыс чінө: 1920-өд воын кыптыштө: 1921-өд воын јона омөлтчө; 1922-23-өд воын һеуна кыптө, а Гермаңијаын јона омөлтчө, 1924-өд воын бара чыныштө; 1925-өд воын һеуна сөдө (кыптө).

Өті-кө, тајө висталө: **капіталызмлөн вынмөмыс** (стабилизация капитализма) **оз шылыда, оз бура мун.** Војнаөң шылыджыка муніс. Мөд-кө, **капіталызм оз өткоө-а вынмы быд государствоын.**

Бостам сецөм индөджас:

Америкаын (С.-А. С. Ш)—вынмө өвмөсыс зев өдјө;

Англіјаын—һөжјөһік сөмын өвмөс омөлтчө да омөлтчө. Сени бостө јона вермагны робочей-класс капіталыстјаскөд;

Гермаңијаын да Франтсіјаын—вынмө, көт і сөкыда;

Пөльшаын, Југо-Славіјаын—мөдарө мөдөдчө: омөлтчө промыш-ленност.

Чехо-Словакіјаын—һеуна вынмө мувің өвмөс кыпөдөм.

Кітајын, Индоһезијаын—кыпөдчө ужалыз-јөз капіталыстјаслы паныд.

СССР-ын—өвмөсыс вынмө да вынмө, сөмын оз капіталызм лад-вылө, а сотсіализм лад-вылө.

Мукөблаын—көні вынмө, көні-і омөлтчө.

Та-герті поңө шуны—**капіталызмлөн өвмөс вынмөмыс һедыр-кежлө.**

Мыјла колө лучкі төдны капіталызм өвмөс кыпөдөм-јылыг.

Лучкі төдөмыс капіталызм өвмөс-јылыг индө ставмувывса ком-муніст-партіјајаслы вескыд туж, кыңі колө лөгөддны вермасөм капи-талызмкөд, кыңі колө велөдны робочей-классөс вермагны капи-талыстјаскөд, медым регыджык вермыны путкылтны налыг властсө.

Оппозітсіонерјас отарө-мөдарө капитализм овмөс-јылыг вігта-
лөмөн оз вермыны індыны веккыд туј; најө сөмын робочей-классөс
падмөдөны, пікө воштөны.

Партия 15-өд конферентсия-вылын, індіс туј, кызі колө ком-
мунистјаслы мөвпавны капитализмлыг овмөс лөгөдөм-јывгыс да кы-
зі лөгөдны вермагөмсө капитализмкөд.

Кушөм індөдјас өетіс партия капитализмкөд вермагөм уңын.

Быд коммунистлы колө төдны со кушөм індөдјас:

1. Китајын чорыда вермагны империализмкөд; кыпөдны ког-вы-
лө робочейјасөс, крестанаөс, ремесльєнникіјасөс дај мукөдөс, кодјас
паныд мунөны капитализмлы; оз ков повны ког-вылө отывв мунө-
мыг щөщ сещөм буржујјаскөд, кодјас оз рафєјтны мөд государ-
ствоса капиталистјасөс; колө быдног отсавны гоміндан-партиялы,
сыкөд отвылыг ужавны.

2. Капиталист-государствојасын важ-ног колө асланыд матыгт-
ны ужалыг-јөзөс, оз ков повны буржујјас-профсојузјасө пырөмыг,
көні поңө луныг-лунө чуйдөдны робочейјасөс да велөдны регыджык
вөчны револютсия.

3. Колө чорыда бостгыны мунны воча луныг-лунө капиталист-
јасөн лөгөдан војналы, колө веккыда вігтавын ужалыг-јөзлы: ка-
питалистјас лөгөдчөны бара кыпөдны војна, медвоң војнаөн мунны
СССР-вылө.

4. Колө јонжыка бостгыны велөдчыны лоны большевикөн, кызі
велөдліс Ленин-јорт.

5. Колө быдног отсавны капиталистјаслы воча кыпөдчыг ужа-
лыг-јөзлы, (англијаса ізшом-перыјејаслы, китајетсјаслы, револютсіо-
нерјаслы, сізі воңө).

Поңө оз өті СССР-ын вөчны сотсіализм.

Оппозітсіонерјас (Тротскіј, Чіновјев, Каменев, Гмілга. Рафєк
да мукөд) воштисны ескөмсө СССР-са пролетариат вын-вылө, ку-
тисны быдног партиялы індавын: СССР-ын-пө, оз-кө-пө ло мукөд
государствосын револютсия, он вермы вөчны сотсіализм. Кызі та-
јылыг горнытөны оппозиционерјас? Гмілга шуө: „Ме-ногөн, фєрт,
мі вөчам нөжјөнїк сотсіализм; фєрт, мі луныг-лунө лөсөдам, бур-
мөдам овмөс. Но поңө-ө овмөссө неуна лөсөдөм-бөртї, вежны Маркс-
лыг да Ленинлыг шуөмјасө: өті мувылын, омөль техникаа мувы-
лын (сещөм-пө СССР. А. Б.) оз поңө помөң вөчны сотсіализм“.

Татыг мі адхам—Гмілга отарө-мөдарөасө. Өті-кө—мі-пө вөчам
сотсіализм, мөд-кө—СССР-ын-пө огө вермө вөчны сотсіализмсө.
Сіјө весіг ыстыгө Ленин шуөм-вылө: віңөдлөј-пө, мыј вігтавліс Ле-

нын. Виждлам! Ленин зик нөти оз доржы Гмилгалыг сорнисө. Со мы шулис Ленин: „Зик восса сінлы: пролетариат ыжыдалөмлөн (диктатура пролетариата) вермөмыс, капитализм-вылын коммунизм-лөн вермөмыс миан лои даж вожд лоө. Ставмуывса буржуяс зев бура гөгөрвооны мианлыг помөз вьлног овмөс лөгөдөмнымөс, онкө, бытө, пөдты мианөс воженеј вынөн. А сизинас пөдтыны мианөс буржуяслы оз удайтчы“.

Гмилга-моз-жө сорнитө Радек да јешшө гералиг-моз: өти СССР-ын сотсиализм вөчөмыд-пө зик-жө өти улычаын сотсиализм вөчөм-код.

Оз буржыка мөвпавны та-јылыг і мукөд оппозиционерјас. Зиновјев со кызі сорнитө: „Кор мианөс јуалөны, вөчамө-ө ми (СССР-ын. **А. Б.**) сотсиализм, ми шуам—вөчам. Кор мианөс јуалөны, кызі ми сижөс (сотсиализмсө. **А. Б.**) вөчам, ми шуам: сижөс вөчам өтлаын мукөд муывса робочејјаскөд, вөчам сижөс өтвылыг ставмуывса револутсиякөд, да ферт, сизі-жө өтвылыг щөц асланым муывса крестанакөд да колонјаса јөзкөд“.

Адзам ми татыг, кызі Зиновјев зикөз воштөма асгыс есканлунсө. Неважөн-на вөли сижө сорнитө та-јылыг мөд-ногөн: богтам сылыг сорнитөмсө 14 коферентсия-вылын. Сени Зиновјев вөчис доклад дај шулис: сотсиализм-пө СССР-ын вөчны пожд. Сижө доклад-куза 14 коферентсия-вылын партија шуис: „**Сотсиализмлөн вермөмыс вермас лоны і өти муын**“, (сорнитө вөли СССР-ын сотсиализм вөчөм-јылыг. **А. Б.**). Сизі-жө вожд: „Кор ем кык-пөлөс мөда-мөдныслы паныда обшествоса-ногјас (общественная система), секи дугдывтөг лоө повөдлөм капиталистјасан. Мөдым капитализм оз вермы бөр венны сотсиализм вөчөм, колө өдјөжык лөгөдны да вөчны щөц сотсиалистическеј-револутсия мукөд му-вылын. Тајө револутсияыс сөмын лоас мианлы доржыгөм капитализмөн сотсиализмөс вермөмыс. **Сөмын тајө сорни-куза нөти оз пожд шуны, мыј СССР ын (өти гөлынйик техникаа муын) оз пожд вөчны некущөм сотсиализм, мукөд муывса ужалыг-јөз өтсөгтөг**“.

Тротскіј јешшө-нын оз ескы сотсиализм өти государствоын вөчөмө. Сижө шуө: „оз-кө ло некущөм өтсөг мукөд государствоса пролетариатан, роч-муывса пролетариат аскипод-улас кутны оз вермы помөз весиг совет-влагтсө, сижөс (пролетариатсө **А. Б.**) шыбытасны ас-муывса крестана, кодјас сиз-жө сотсиализмлы мунөны вөча“.

Тази сорнитисны оппозиционерјас 15-өд коферентсия-вылын сотсиализм-вөчөм-јылыг. Тајө мианлы висталө: оппозиция өтарө-мөдарө шыбласө, оз адзы вескыд туй, сизжө көсјө щөц падмөдны партијаөс. Оз ло на-ног, партија оз мун најө туй-куза. Оз повчы партија оппозицияөн сецөм дивитөмыс: ВКП (б)-пө интернатсиональнеј (ставмуывса) партијаыг лоны кутис зик натсиональнеј (өти сорниа јөз) партијаөн, оз повчы, некущөм уж партијалөн оз вистав та-јылыг-да; кущөм уж он бост, ставыс петкөдлө, кызі партија лу-

ныг-лунö робочейжаскөд да крестанакөд вöчö сoтсiалiзм, кызi ВКП (б) луныг-лунö отсacö вöчны ставмувывса револютсiя.

Мыјла тази горњитöны оппозициöнерјас?

Та-јылыг вiсталöмсö дыр да ылыг оз-i ков коргны. Тротскиј, Ђиновјев, Каменев да öткымын мукöд бара бсгтiсны петкöдпыны **асыныс немевöјја сорлагöмјассö** (öшыбкајассö).

Тротскијлөн, ми тöдам, важыган-нын кысгö мөвпалöм: сoтсiалiзм мијанын (Россијаын) мукöд гoсударствоса ужалыг-јöз отсöгтöг, вöчны оз поз, сoтсiалiзм вöчны крестанакөд оз поз. Тротскиј ез адзыв дај öнi-на оз адзы мијаныг сoтсiалiзм вöчöм вынсö. Сы-пон-да i сiјö öнi-на оз ескы öтi муын сoтсiалiзм вöчöм ужö.

Сещöм-жö сорлагöмјас вöлины Ђиновјевлөн, Каменевлөн да Шлапникöвлөн 1917-öд воын, октабрын. Најö секi **ез-жö** надејт-чывны робочейјас-вылö да крестана-вылö: робочей-класс-пö оз вермы кутны влагтсö ас-киподулас, колö-пö щöщ правительствoö гујны меңшевикјасöс да есерјасöс. Секi-пö сöмын верман бoгтны дај јона кутны аскиподулад влагттö.

Тажö робочей-класс-вылö ескытöмыс налөн öнi, мöд тужöд кыпöдöм ужтö (промышленност лöбöдöм тужöд) нуöдны заводитöмган, бара вoггiс. Вeскыда-кö шуны, **зiкöз падмöмаöг, оз тöдны кызi колö öнi возö ужсö нуöдны.**

Мыј шуö партија?

Партија, 15-öд конференција-вылын зев вeскыда iндiс возö му-нан сoтсiалiзм вöчан туж, iндiс, кызi колö вермагны оппозициö-нерјаскөд. 15-öд конференција-вылын партија вылыг јона мөвпалiс Ленинлыг гiжöдјассö, iндöдјассö. Вылыг лoи мөвпавны, öткымын јортјас (оппозициöнерјас) кутiсны зiк мöд-ногөн Ленинöс гөгөрво-ны-да, сы-вöсна. Зев гөгөрвоана да лучки сoтсiалiзм вöчöм-јылыг вiсталисны, Ленин-сертi, Бухарин да Сталин-јортјас.

Бухарин-јорт шуö: „**Мијан гoсударствoын тырмымөн ем быдсама выныс помöз вöчны сoтсiалiзм-обшество; оз-кö ло војна, да оз-кö бара мијанöс кыщö гујны, ми öдјö сoтсiалiзмтö вöчны бoгтгам.** (Кыщö гујöмыд вермас торкыштны жеуна. А. Б.) Капиталистјас-војнаыг мијанöс вермас вiçны сöмын ставмувывса револютсiя“.

Та-сертi ми адзам: сoтсiалiзм СССР-ын вöчны позö, дај ми сiјöс луныг-лунö вöчам.

Сiзi-жö шуö i Сталин-јорт. Сталин вeскыда јуалö со мыј:

1. Мыј лöб сoтсiалiзмлөн вермöмыс мијан муын (странаын)?

2. Мыј лöб сoтсiалiзмлөн помöз вермöмыс мијан муын?

Та-вылö Сталинлөн кыввиçöмыс со кущöм:

1. Сoтсiалiзмлөн вермöмыс мијанын лöб: чорыда кутны проле-тариатлы ыжыдалöмсö (диктатурасö) да вöчны сoтсiалiзма овмöс;

луныг-луно венны ас-револютсия-вынөн капитализмса овмөс торјас.

2. Сотсиализмлөн помөз вермөмыс мијан муын лоө. јонмөдчыны капитализм-көд вермасны, медем сижө оз бөр вермы бостны ас кјас власт; јонмөдчыны отсавны вермас мијанлы сөмын сотсиализм-гическеј револютсия щөщ мукөд гсударствојасын.

Тажө зјстјас-серти-и партија лөсөдјс асгыс шүөмсө (резолутсияјассө). Öнi коммунист-партија тајө резолутсия-куза өтмоз мөвпалө сотсиализма овмөс вөчөм-јылыг.

Мыла колө өтмөз мөвпавны?

Сы-понда, медем ез ло өтарө-мөдәрәсөм, ез ло падмөм; медем коммунистјас чорыда воэө бостеисны лөгөдны сотсиализма овмөс СССР-ын; медем ужалыг-јөз гөгөрвоисны овмөс лөгөдөм-јылыг Лекин велөдөм-серти; медем ез вунөдны щөщ ставмувывса револютсия-јылыг.

Сталин-јорт.

Кущөм вынөн СССР-ын выль-ног овмөс кыпөдны.

Воэза горнијас мијанлы вјсталисны: ми СССР-ын луныг-луно вөчам сотсиализма овмөс. Мы-жө лоө сотсиализмыс, сещөм овмөсыс? Жеңыдика вјсталоөмөн **сотсиализм** лоө со мыј: общество⁴⁾, көнi оз ло некущөм класс, көнi оз ло озыр-ни, гөль, көнi став ужалан выныс лоө өтвывја, көнi ужсө кутасны мөдә-мөд-костын јукны морт вын-серти, көнi гојан-јуан да мукөдтор кутасны јукны колөм-серти. **Сотсиализма овмөс** сещөм, көнi ещәник уж да уна быдгама овмөс-тор.

Өнөз, 1917-өд вогаң, пыр-на ми зөң-төдалим, бурмөдөм војна бөрти киггылөм быдгама-пөлөс овмөссө (пабрик-заводјас, вјзмујас). Муртса-на весиг војнаөзса нормаө воим. Öнi колө мијанлы воэө бостыны лөгөдны овмөс дај неуна выль-ногөн. Виль-ногөн лөгөдөм овмөс мијанөс

Бухарин-јорт.

4) Общество—ужөн јитчөма (көртаөбма) јөз-көтыр (чукөр): овлө—ставыс өтвылыг ужалө, өвлө—на-пйын өти мөд-вылө ужалө.

регыджык вайодас сотсиализма овмөс-бердө. А сотсиализма овмөсөн ми шуам сещөмөс, көни ещаник уж да уна быдгама овмөстор. Тажө вермас лоны весиг секи, кор уна лоө выльгырыг пабрік-заводјас, да виңму-вылын кутасны машинајасөн ужавны. Сы-понда-і өни партија да советвласт бостгөны вөчавны выль пабрік-заводјас, електрическеј стантсїјаяс, сїзі воңдө. Тажөс ме шуа выльног овмөс лөгөдөмөн (индустриализация страны).

Рыков-јорт.

15-өд конферентсїја-вылын партија тајылыг јона-жө мөвпаліс Рыков-јорт докладсерті. Ме тајө статъаын ог кут қик ставсө та-јылыг вігавлыны, сөмын інда со мыјјас:

1. Кущөм вынөн поңө бостгөны выльногөн овмөс лөгөдны.

2. Кущөм бур ваяс выль-ногөн овмөс лөгөдөм виңму овмөслы.

3. Мыј колө вөчны выль-ног овмөс лөгөдөм уж-куға.

Быдгама выльтор вөчигөн, вузасан-нө-баган овмөс-дырјі, медвоң колө сөм. 15-өд конферентсїја-вылын шуисны: колө луныг-луно чөжны сөм, медем регыджык поңө вөчавны выль пабрік-заводјас. Кытыг чөжны сөмсө тајө уж-вылас? Партија індіс

вескыда кујім-пөлөс туј: **Өті-кө, промышленност кутас вайны барыш, мөд-кө, муөд овмөс докоңыг поңө індыны бјуджет-пыр њеуна ссуда, којмөд-кө, мед јөзыс кутасны сөм-чөжан-кассајасө да государствөиң уждөмјасө сујны сөмсө.**

Тажө војасө тащөм ужыс муніс-нын дај сыыг лоі со мыј:

1. Промышленност вайіс барышсө:

1923—24	воө	—	105	мільон	шайт;
1924—25	"	—	305	"	"
1925—26	"	--	474	"	"

2. Бјуджет-пыр сетөма промышленностлы кујім во-чөжөн 733 мільон шайт.

3. Сөм-чөжан-кассаын пунктөм сөм зев-на еща, муртса 90 мільон шайт, сөмын 6% сарскеј-дырга-дорыг.

Воңдө-кежлө партија шуіс јонмөдны тајө ужсө, медем регыджык поңө чөжны сөм да вөчавны выль пабрік-заводјас.

Выль-ног овмөс лөгөдөмыс крестаналы бур.

Партија овмөс лөгөдөм мөвпалө сөмын сїзі, медем промышленност да виңму овмөс өткофа бурмісны. **Выль-ногөн овмөс лөгөдөм крестаналы вайны кутас зев ыңыд пөльза.** Пөльзаыс со кущөм:

1) Крестана кутасны ботны буржык да донтөгжыкөн быдсама вузос (товар). 2) Крестана кутасны вермыны ботны ви́мусö ужавны быдсама машинајас. 3) Кутасны вузавны пабрік заводјасö асгыныс лөгөдөм-торјасö (шабди, пыш, хлопок, свекла, с. в.); 4) Крестаналы щöщ лоö уж выль-пабрік-заводјасын, сизі воғö.

Мыј колö вöчны выль-ногөн овмöс лөгөдөм уж-куға.

Медым ödjöжык ботгис, да шылыдыка мунис тајö ужыс, партія 15-öd конферентсия-вылын щöктö вöчны советвластлы сешöм ужјас:

1. Вылыс видлавны мијан государствоыг став ужнуөдөмсö, оз-ö поз кыткө-мыјкө чинтыштны, донтөммөдны;
2. Зикöз бырөдны учрежденьејасыс бјурократизм;
3. Јонжыка ботгыны вöчны выль машинајас;
4. Буржыка велөдны мастерјасöс, техникјасöс, сизі воғö;
5. Помöз нуөдны электрофикация-план;
6. Чорыда нуөдны ви́тан уж (режим экономии), медым не-кытчö ез мун лишнеј грöш;
7. Не чинтыны, а јонжыка чорөдны төргөвејјаскөд вермаöм, медым најö щöщ Комторгөн лөгөдөм дон-куға кытисны вузавны;
8. Чинтыны дон пабрік-заводса вузос-вылө дај öтпөлöсжык дон лөгөдны пабрік-заводса да ви́муса вузосјас-костын;
9. Јонжыка нуөдны сөрнi ужалыс-јөз-костын, медым најö гөм-чöжан-кассајасö пукгалисны асгыныс чөжгөм гөмсö да ботталисны государствоөн уждыган облигацияјас.

Оппозитсия мөвпалö социал-демократјас-моз.

Партияса-конферентсия-вылын оппозициялөн мөвпалöмыс унабоксаң нинөмөн оз јансав социал-демократјас мөвпалöмыс. Оппозиционерјаслөн сорныс зик öткоф накөд. Богтам öткымын сорнијас. Отто Бауер (немецса социал-демократ) неважөн-на гижлис та-зи: „Россияын пролетариат зев еща, власт кутны дыр оз вермы; крестанаыс јонмасны-да, пырыс-пыр-жө властсö богтасны ас-киа-ныс. Сöмын ставмуывса революция вермас ви́чны Советвластöс“.

Тротскизм⁵⁾, код-улö пырисны щöщ öнија став оппозиционерјасыс (Каменев, Зиновјев, Преображенский, Радек, Смилга, мукөд), мијанöс велөдö тази-моз-жө. Ми бöрын сорнитим-нин та-јылыс.

Партия мунö вескыд туйөд, Ленин индөм-велөдөм-серти, партия оз кеж вескыд тујыс (Ленин тујыс) чукуыла туй-вылö (Тротский туй-вылö).

Ви́длам, мыј вигталöны налөн мөвпалөмјасыс.

⁵⁾ Тротскизм—Тротский велөдөм-индөм-куға мөвпалөм.

Льенинизм⁶⁾ вігталё—сотсіалізмлөн вермём перво-наперво вермас лоны сёмын неуна (щощ і өті) государствоын. **Тротскізм** вігталё—өті государствоса пролетаріат нінём оз вермы вöчны капіталістжаскөд.

Льенинизм вігталё—СССР-ын сотсіалізма овмөс лөгөдны (вöчны) ем тырмымөн быдсама коланторжыс. **Тротскізм** вігталё—СССР-ын сотсіалізма овмөс лөгөдны позас сёмын ставмуывса револютсия-бöрын.]

Льенинизм вігталё—во 10-20 бура-кө овны пролетаріатлы крестанакөд да өтвылыг овмөс лөгөдны, сені-і ставмуывса сотсіалізмлөн вермөмыс. **Тротскізм** вігталё—бура олөм да өтвылыг овмөс лөгөдөм пролетаріатлөн крестанакөд оз вермы лоны, крестана, сотсіалізма овмөс лөгөдөм-пыфди, регыджыка кутасны воча пролетаріатлы мунны.

Адзам мі татыг, тротскізм велөдө сотсіал-демократжас-моз-жө. Сы-понда-і 15-өд конферентсия-вылын партія шуис: „**Оппозітсионержас кутісны мөвпавны зик-жө сотсіал-демократжас-моз, сотсіал-демократжаслань өплінтчісны**“.

Крестана-жылыг оппозітсјалөн да партіјалөн мөвпалөмјасыс.

Крестана-костын ужнуөдөм-жылыг оппозітсия кутіс мөвпавны омөла-жө. Бостам кыктор: фабрік-заводса төварјас дон да налогјас.

Оппозітсионерјас зев кокніа мөвпалөны чукөртны гөмтө; недыр-мыгті-пө мјан лоө не өті мільлард шайт. Сы-вылө-пө позө пырыг-пыр-жө бостгыны выл фабрік-заводјас вöчны, школајас да болычајас вогтыны, сізі воэө.

Кызі оппозітсионерјас көсјоны чукөртны сөмсө? Зев кокніа. Öті-кө, став фабрік-заводса төвар-вылө-пө колө содтыны дон, медем сіјөн сурө государстволы унжык барыш. Тажө, ферт, кучкө крестаналы. Мөд-кө, налогјас крестана-вылө содтыны.

Тажө кык-пөлөс ужнас оппозітсионерјас көсјісны чукөртны сөмсө крестана сылі-вылын.

Позө-ө тазі сорнітны, позө-ө тазі овмөс лөгөдны? Некущөма оз поз. Візөдлам, мы-вөсна оз поз. Содтам, шуам, фабрік-заводса төвар-вылө дон. Коді-нө-ескө секі кутас богтны вузөссө? Крестана да робочей. Мыјнө, налөн богтөм выныс содас алы мыј? Ферт, оз сод, а сөмын чінас. Сізі-кө, крестаніныд өтчыд богтас, а мөдыг богтны оз-нін вермы. Сіјөн, уна барыш-пыфди, государстволы вермас лоны сөмын убытка. дај крестанінылы тазітө омөл: оз ло налөн некущөм фабрік-заводса төварыс. Сөгга-өд-і, тазітө-кө ужав-

⁶⁾ **Льенинизм**—Льенін індөм-велөдөм-куча мөвпалөм.

ны, пабрік-заводжасыдлы, содөм-пыфди, лоө чінтысны, төварыс на-
лөн оз кут інны-да.

Налог содтөмыд бара-жө крестаналыг овмөссө кутас омөлт-
ны. Кодлы-нө таыг бурыс? Некодлы—Сөветвлагтлы-ні, робочей-
жаслы-ні, крестаналы-ні, сөмын бур лоө буржујжаслы.

Сізі оппозиционержаслөн сорныыс некытчө оз туж, абу Ле-
нын висталөм-нога.

Виžөдлам, мыј шуис коммунист-партия 15-өд конференция-вы-
лын. Партия шуис: 1) богтгыны өдјөжык чінтыны доңјас быдгама
товар-вылө, медем ужалыг-јөз вермасны богтны быдгама вузөссө
да бурмөдны асгыныс овмөссө, кокнөдны олөм-вылөмсө; 2) нало-
гыг кокнөдны шөркофдема крестанаөс дај қікөз мездыны гөлінік
крестанаөс; 3) јонжыка богтгыны јітчыны робочейжаслы гөлінік да
шөркофдема крестанакөд; 4) јонжыка крестанаөс кыскыны совет-
јас-ужө; 5) кокнөжыка сетны крестаналы виžму-ужалан-машинајас,
сізі воžө.

Татыг ми бура ағзам: кодлөн сорныыс буржык—оппозициялөн
алы партијалөн. **Ферт, быдөн шуасны, партијалөн. Партия мунө вес-
кыд тужөд, Ленин велөдөм-куға, Ленин индөм тужөд.**

А. Богданов.

Комі школалы—Комі кыв.

Мыла школајасын велөдөны коміөн.

Сізім во-нын школајасын велөдөны коміөн. Сізім во-нын ми
чукөрталам, лөсөдалам комі негајас. Бура-ыжыд ужјас вөчөма тајө
тујөд мунігөн.

Сөмын уна војтыр тајө ужсө оз гөгөрвоны-на. Уна мортјас мукөд-
дырји дөзмөм-пырыг јуавөны:

— Мыј сетыг, комі-кывгыс? Кущөм пөльза комі негајасгыс?

Міјан-ногөн-кө, өні быд морт, коді еща-еща төдыштөжык
школајас-јылыг, рафөјтө комі кывтө. Мөд-ногөнсө өз-і поғ. Бог-
там комі чельафлыг олөмсө. Гортын, семја-пөвсын најө сорнитөны
куш коміөн. Сізім-көкјамыс арғаң чельафјас локтөны школаө. Шко-
лаын өні велөдөны унатор. Важөн вөлі лыффысны да гижны-кө
кужөны, сөгөа нектор-нын школалыг оз јуавны. Öні олөм вешјис
јона воžө. Öти лыффысөм да гижөм оз тырмы. Школьнікјас корө-
ны төдмавны өніја-олөм, корөны төдмавны кущөм тужөд тајө олө-
мыс нуөдө, мыј сіјө сетө ужалыг-јөзлы. Велөдыглы колө быдлун
јона виставлыны школьнікјаслы, быдлун колө накөд өтлаын ужав-
ны да буржыка најөс тужөддыны.

Верман он-нө тајө ужсө нуөдны ас-кывтөг, комі кывтөг? Ферт, некызі он вермы. Чельадкөд һемтор он вермы керны, оз-кө најө тенгыд гөгөрвоны. **Комі чельад гөгөрвоёны сөмын комі кыв.** Та-вөсна-і школајасын велөдөны коміөн.

Гіжны да лыддыгыны велөдөны коміөн.

Міјан, Сөветјас Сојузын, олөны уна-пөлөс војтыр: рочјас, малоросјас, тотарајас, јеврејјас, удмортјас, сіқи воәө. Быдөнлөн налөн аслыс-нога горні, аслыс сама-олөм. Ставныс најө ужалөны, кыпөдөны олөм, корсөны кокніджык туж. Олөм кылөдны вермам сөмын бура ужалөмөн. Бур-уж оз артмы куш өті вын бертөмөн. Быд выль уж-вылө өні колө дошлеј јур, колө грамота, колө, мед-егкө ічөтысаң тенө кыскө гіжны да лыддыгыны.

Кор мортыд радејтө лыддыгыны-гіжны? Радејтө сөмын секи, **гөгөрвоё-кө** сіјө гіжөдсө. Быд јөз спуту гөгөрвоё сөмын аслас-кыла грамота.

Сіјөн өні-і быд ічөт јөз кутчөгөны ас-сорняа гіжөд-вылө, да һигајас-вылө.

Сіјө тужөдыс-жө мунам-і мі, комі јөз. Ферт, міјанлы сөкыджык кыпөдчыны. Важөн, сар-дырјыд комі һигајасыд ез вөвны. Велөдчыны вөлі зев сөкыд. Ыжыджык грамота вөлі гурө сөмын өтка-өтка војтырлы-һін. Унжык јөзыс вөлі петө школагыд, сесга оз-һін віжөдлы һига-вылад. Комі велөдчыгыдлы оз вөлі гөлөм-вылас во гөгөрвотөм, роч һигаыд. Коди важөн роч школајасын велөдчывліс, сіјө вермас вігтавны важ сөкыд, гажтөм том-дырга велөдчан кадса олөмсө.

Со мыјла колө міјан комі јөзлы јонжыка кутчөгөны комі гіжөдө. **Комі гіжөдтөг мі пемыдыс огө вермө петны. Комі кывтөг лыддысан-гіжан уж міјан јурвемө оз вермы пырны.**

Кызі јурдөдны комі јөзөс.

Та-јылыс уна-һін сорһитөма, јона-һін венәөма. Јурдөдны мортөс верман сөмын велөдөмөн. Сіјө быдөн төдөны.

Сөмын јона-ө колө велөдны комінас? Көні помаггө коміөн велөдөмыс? Мукөдыс шуөны: коміөн-пө колө велөдны ічөт школајасын первој војјассө, а бөрінас заводитны рочөн. Мыј вермас лоны тајө тужөдыс-кө мі мөдөдчам? Лоас омөл ужыд. Өті-кык воөн комі грамота оз гур. Комі грамотатөг оз вермы лоны комі һига. Комі һигатөг дурдас чельадлы вежөрас пырны велөдчан ужыс, кызі вөлі важөнжык. Комі һигатөг зікөң кусө лыддысөмыс гырыс јөз-пөвсын, кодјас һемтор оз гөгөрвоны рочөн.

Тајө тужөд мунны оз поч. Тајө тујыд пемыдлунтө оз бырөд, а јонжыка содтө. Колө корғны мөд туж.

Кушом туйод ми они мунам? Кушом места они сетома коми сор-
нитан кывлы, коми гижодлы? Мижан ичот школажасын велоддоны ноль-
нан восо комидн. Школьникжасы дажгырыс жозлы вочалоны гогор-
воана коми нигажас. Велоддоны гижны да лыддыгыны комиднжык. Коми
грамота воыг-воо кыпдочо, муно вожо.

Кушом буртор артмо тази ужаломгыс? Оти-ко, чукормо коми
нигажас. Мод-ко, паскыджыка коми жоз-повсо пыро гижод лыдды-
гомыс. Кожмод-ко, чукортто став коми жозос ас-гижод-динас. Нельод-
ко, петкоддо коми жоз-повсыс бур гижыясос, туйпикодыясос. По-
чо шуны—аслас кыв-вылын грамотаыс коми жозос вочасон петкоддо
год, пемыд ворыс.

Воас кад, комидн кутасны велодны щощыжыд школажасын,
став коми том жозыс кутасны сени велодчавны.

Сесга мижанлы немтор оз и ков. Кымын унжык ыжыд грамотаа
жоз, сымын жонжыка модас мунны ужыд. Кымын жонжыка сижо му-
нас, сымын оджожык бур олэм кыптас.

Со мыла онижа мунан туйыд нуо коми жозос жугыдланю.

Мыла колö коми жозлы рочкыв?

Рочкыв мижанлы колö. Сижо быдон шуасны. Роч гижод зев
озыр да зев ыжыд. Рочкылон гижома уна-полос нигажас. Мижанлы,
коми жозлы колö, мед-еско ми вермам богтавы сижо нигажасыс быд
коланторсо, мед-еско ми вермам рочжасыс коланторжасо сужны ас-
олэм-пыщко. Сесга-од ми немчожнад унаыс паныдаглам рочжаскод,
воысгывлам накод быд-бокгаң. Со, шуам, они-кежло лоо-на ми-
жанлы ветлывыны велодчыны гырыс школажасо—рочо.

Сижон мижан коми школажасын велоддоны роч гижоддо, роч гра-
мотадо.

Коми жозлы рочкывжыд сетчо зев сокыда. Мукод чельадыс вет-
лодласны школадо во ноль-вит, а рочон оз тодны оти кыв, оз вермы-
ны гогорвоны медга-кокни роч нигажасо. Они мижан унжык школ-
никыс зев омюла пасжасоны (гижоны) рочон. Мам-багыныс дозмонны.
Мукодыс весиг щокто велодысгы шыбытны школаыс коми кыв, ве-
лодны рочон. Чельа короны коми нига, а баг-мамыс сижос щокто-
ны шыбытны.

Мыж-вöсна коми чельадыс омюла тоддоны рочкыв.

Некор мижан ичот школьникжас буржыкасö рочнад ез кужлыны.
Важон вöли велоддоны куш оти роч гижоддо да лыддыгöмö, сомын
школьникжас, онижа-моз-жö, оз вöли кужны рочон. Школаыс петом-
бортви вöли роч грамотатö оджо вуноддоны. Мод-ногонсо оз-и вермы-
лоны. Мыла? Со мыла. Оти-ко, чельадыс семжа-повсын да сиктын
рочкыв оз кывлыны. Мод-ко, школаын ас-костаныс чельадыс не-

кор ез горнитны рочөн. Кожмөд-кө, өтi урөкјаснад төдмавны рочкывтө зев сөкыд.

Сiңi-жө мијан школајасын i өнi. Сөмын өнi чельафјаслөн куж-төмыс јонжыка тыдалө, јонжыка төдчө. Револутсијагаң комi јөзыд ыжыда воковтiс воғө. Војна-бөрын уна војтыр локтiсны гортаныс рочкыв төдыштөмөн. Уна војтыр өнi, воыг-воө, кутiсны ветлөдлыны роч местајасөд, төдмасалавны роч гiжөдкөд, роч һiгајаскөд. Сецөм војтырыслы, бурасө оз мөвпыштлыны-да, фiвө-коф кажитчө, мыјла налөн чельафјасыс омөла кужөны рочөн.

Ферт, мөдарө-кө шуны, мијан школајасын өнi омөла-на велөдөны. Школајас гөлөг. Нiгајас зев еща. Велөдыгјас унжыкыс омөла велөдчөм јөз. Школьникјас оз быдлун воывлыны школаө. Мукөдыс во-пiас воласны сөмын төлыг кык-кујим. Ферт, школајасад тащөм ковтөм торјасыд зүгөны велөдчөм ужатө, ылыгтөны комi да роч грамотаыг. Тащөм ковтөмторјассө колө вештыны. Секi ужыд школаын буржыка мунас.

Уна војтыр шуөны: колө-пө iчөт школајасын рочкывсө заводитны велөдны первој вогаңыс. Сiң-пө өдјөжык кутасны велавны школьникјас. Мукөд школајасын сiңiсө вөчлисны-һин, да һемтор бурыс ез ло. Школьникјас кутiсны сорласавны комi да роч гiжөдөн, кутiсны рочкыв гiжны комi шыпасјасөн, а комикыв рочөн. Унжык лок лоi, бурыс һинөм. Мијан өнi школајасын роч грамота заводитчө комi-гiжөд төдмалөм-бөртi. Школаын кык медвоғда војас-бөрын роч грамота јонжыка сетчө. Сiңi өн-i велөдөны.

Мед-бөрын јешшө-на ми шуам—**велөдөм комi школаын оз вермы бурмыны комi грамота шыбытөмөн. Сiјө тужөд мунны оз поғ.**

Д. Б.

Комі нывбаба.

Ылын көрттујассаң, гөд пемыд вөр-шөрын оліс комі-аң. Вежөрыс вөлі пемыд, паскыд пемыд вөр-мозыс. Вежөрсө југдөдны, вогтыны сінсө аңлы вөлі вывті сөкыд, Һекод ез төждыгылы пемыд аңс мортө пөртөм-вөсна. Комі аң-гөгөр бергавлісны, гөд варыш-јас-моз, попјас, факјас. Најө јешшө-һин јона пемдөдлісны вежөрсө нывбабајаслыг, повзөдлісны адөн да ыштөдлісны рајөн. Јөзсө пемдөдан ужыс вөлі јона колө озыр јөзлы да сар-„батушколы“. Најө вөлі төдөны, вогвас-кө гін ужалыг-јөзлөн, щөщ ужалыг нывбабајаслөн, секі ен відчиг бурөс.

Ужалыг нывбабајас-вылын нартігчылісны озыр јөз, щөщ нартіглісны, топөдлісны, ез пуктывны тыр мортө мужікјас. Сещөм-һин вөлі озыр јөз властлөн законыс.

Сөветвласт лөгөдөм-мысті вөлігті вежгіс омөль олөм ужалыг јөзлы, воіс пом нывбабајаслөн һекытчө тужтөм олөмлы, нывбабајас-сөс пөртісны мортө. Сөветвласт да коммуніст-партіја рағысны ыжыд пощөс мужіка нывбабаа-костыс.

Комі аң, һөжјө-егкө-да, Сөветсојузса мукөд нывбабајас-моз-жө, вөгкыда тувтчалө воғө коммуніст-партіјаөн індөм тужөд.

Асланыс ставмувса нывбаба прағыклуно (март 8-өд лунө) комі нывбабајас, мукөд-моз-жө, өтувтчөмөн арталөны асгыныс вөчөм ужнысө, пуктөны воғө-кежлө ужјас. Асланыс ужөн комі нывбабајас сетөны ыжыд отсөг коммуніст-партіјалы да сөветвластлы мунны воғө, выль олөмлаң.

Ыжыд вын пуктөмөн воыг-воө коммуніст-партіја паскөдө нывбабајас-пөвсын уж делегаткајас-собраһнејас-пыр. Воыг-воө содөны мјан комі делегаткајас. Мјан Комі муын делегатка-собраһнејас прамеј ужөө нүөдны кутісны 1923 вогаң. Сетьсаң өдјө содіны де-

легаткажасыд. 1924 воӧ ужалисны 18 делегатка-собраниеяс, 1925 воӧ—44, 1926 воӧ—70, 1927 воӧ—120-нин. делегаткажасыс вӧлины: 1924 воӧ—586 морт, 1925 воӧ—1380, 1926 воӧ—2058, 1927 воӧ—2699 морт.

делегаткажаслӧн собраниежасыс матыгтӧны крестанкаӧс обществас уж-бердӧ, велӧдӧны сӧжӧс ужавны бӧржӧм уж-вылын, кыпӧдӧны

Комі нывбажас.

ужавны окоталунсӧ Совет-государство вынмӧдан уж-вылын. Быд-во бӧржӧм делегаткажассӧ индалоны учрежденьежас-бердӧ: тӧдманы-велӧдчыны сетьгса ужӧн. Тацӧм ужыс делегаткажаслӧн мунӧ омӧла-на. Оти-кӧ, агныс делегаткажасыс оз ставныс гӧлӧмгыс ви-дӧдны тажӧ уж-вылас, мӧд-кӧ, учрежденьежасса журалыгжасыс омӧла ви-дӧдӧны ужавнысӧ велӧдчыны индӧм делегаткажас-вылас: оз корлывны заседањежас-вылӧ, оз жуӧртлывны мукӧд-пӧлӧс уж-вылӧ, оз сетны вӧчны налы вермана уж.

Кӧт-и омӧла мунлис учрежденьежасӧн делегаткажаслӧн собраниежаслы отсалӧмыс, делегаткажаслӧн тӧданлуныс кыптӧ. Воыг-воӧ унжык нывбаба матыгмӧ обществас уж-бердӧ, бӧржӧм уж-вылын бабаслӧн лыдыс воыг-воӧ содӧ: 1924 воӧ вӧли ужалӧны област-

папта—68 нывбаба, 1925 воын
—301 баба, 1926 воын—850 ба-
ба, таво 1600 морт-сајо.

Комі крестанка 1922-23 во-
јасо советјасыо ылын, боқын
кыщлаліс. Өні ачыс сені ужало,
бөрјө ужнуодыгјасос. Таво сө-
ветјасо бөрјөісны 23.704 ныв-
баба, 60.425 нывбаба-пыо. Вө-
лөстувса сјездјас-вылө бөрјөісны
519 нывбабаос (12,72%). Вө-
лөстувса ісполкомјасын шлен-
ын 54 нывбаба (кольом во волі
сөмын 5 нывбаба). Комі аң ас-
лас вөлөстувса совет-кынңі, бөр-
јө да нуөдө ужсө ујездувса,
областувса советјасын. Кольом
во воліны бабајас ујездувса сө-
ветјас сјезд-вылын 17 морт, таво
—25 морт. Областувса советјас
сјезд-вылын кольом во воліны 6 нывбаба, таво—19-өнөг.

Ізваса комі нывбаба

Комі аңыд револютсја-бөрын скодјас-вылад-кө шыаглас вөлі,
горңитліс сөмын ас-вөснаыс, ас-овмөс вөснаыс. Өні вежөіс комі
нывбаба: скодјас-вылад оз-нын горзы, оз-нын шуаг омөль олөм-вы-
лас, сјјө төждысө кыңі кыпөдны овмөс аслас вөлөстыг, став Совет-
республикаыг.

Кольом ар, сөңтабр төдыгын Сыктывдін-карын муніс област-
увса нывбабајаслөн конферентсја. Нимкоф вөлі кывзыны најөлыг
горңисө.

Со, сувтө олөма-баба Леткаыс, шуө:

— Меным бабајас щөктісны корны бабајас-пөвсын ужнуөды-
гөс. Міјан бабајас зев пемыдөг, југдөдөј налыг вежөрнысө.

Горңитө мөд ічмоң:

— Бабајас, скөттө колө стракујтны. Стракујтам-кө, ускөтө-
јас-дырјі сөтасны отсөг дај мі вермам лөсөдны выль мөс лыбө вөв.
Шыбытөј важ-ногөн ужалан-ног, колө өтув суқөдавны машинајас,
сјјө јона кокнөдас міјанлыг сөкыд уж.

Выльгортса баба щөктө бабајаслы вермағны віна јуөмкөд, шуө
віна јуөм-пө кыскө мортөс быд пежө, быд-пөлөс вісөмө, оз ков
сетны вөла мужікјаслы јуны віна. Вермағөј-пө самөкур пуөмкөд.

Мысыг олөма-нын баба корө бабајас-пөвсын бур ужнуөдыгөс:
міјан-пө јона паскалі, воқө паскалө бурғылөм, кодјас јона ылөд-
лөны бабајасөс.

Горңитөны, кыңі ужалө волісполком, кыңі бурмөдны уж копө-
ратывыг, мөда-мөдлы отсасан комітетыг, мукөдлаыг. Ез вунөдны

индыны і учрежденьеясын ылучкы уж-мундымы, щоктоны ылучкы торжасо быродны. Оти олома-баба висталис: сетлома сijo корко судо перыны кагалы алымент. Кык во-нын ыжалома делыс. Лоома локны Сыктывдин-каро. Сени кык лун суздодма оти ыыжыд справка: оти-по ыстас мод-доро, мод коймод-доро... Коло-по пуктыны пом тацом торжаслы.

Нывјас кудель кероны.

Гырчич вэіс

Обществоса ужо матыотчомыг-кынзи, коми-аы уна-нын вочіс і асгыс овмоссо бурмодан уж-вылын. Суздодо сijo машинајас. Сыктыв ујездын бабајас суздодісны 34 шабди ыарјалан-машина. Став област-пастаын суздодісны 48 машина-сајо. Сесса они бара гіжсөмаог отув 42 ыарјасан машина-выло. Нувчімса, Сереговса да Појолса бабајас суздодоны чувкы-кыан машина. Абјачојса бабајас суздодоны ырасан машина. Шабдисо нывбабајас вежоны бур-полос сорто, оти-модлаын козоны куз-полос којдыс (Сыктыв ујездулын колдом во 120 пуд-сајо воли козодма).

Бурмодоны і чельафныслыс уж—гожом-кежло воггалоны чельа вичан-інјас. Гогорвоис коми крестанка: уж-вылад мунас-да, со-

мың секі сөлөмыс лоб местаын, кор кагаыс сылөн колёма жаслиб. Чельад-жаслитб вогтавынсо коми аңлы отсышто совет-власт щощ. 1923 воо областын вөлі 4 чельад-вічанін, 1924 воо — 16, 1925 воо 31 жасли да кык плөщадка, 1926 воо 53 жасли да 8 плөщадка.

Вежсис-і керка-пыщкөс олөм. Коми аң өні сувтб воча нөйтөм-лы,—төдө: мужиклы сіјө абу кущөмкө колуж, а сы-код-жө морт, төдө—советвласт оз сет өні бабаөс тіранитны. Крестанкаыд, һеуна прөстмыштас ужыс-да, котөртлө-һин і лыффысан-керкаб, газетжасыг гижөд лыффыштны, кывзыштны мыј вөчөб гөгөрыс.

Ем уна-һин буртор нывбабас ужын. Сөмын сыкөд ортчөн емөг уна-на һельучкиторјас. Нельучкиторјасыскөд нывбабалы, өтув став-ужалыг-јөзкөд, ковмас чорыда бостғыны вермасны.

Уна коми нывбаба олө важ-ног-на. Нәјөс колө југдөдны, чуксавны лөгөдны асгыс олөмсө буржыка, кыскыны обшествоса ужб.

Өні мијан коми феревһајатын јона паскалі самөкур-пуөм, вина јуөм да кулиганитөм. Емөг феревһајас. көні јуөны мужиккөд өтмос і бабас. Колө бабаслы өтувтчөмөн вогтыны ког тајө омөль олөмыдлы. Емөг, ферт, мукөд-пөлөс һельучкјас-на коми бабас-пөвсын. Ставсө сіјөс өтув нывбабаслы колө бырөдны.

Виттор-Наталь.

Һур когтөм.

Мыјла колө һур когтыны.

Мијан Коми областын мујасыд һаң вәјоны кујөдөн вынөгөдөм-герті. Мед муыд бура вәјас һаңтө, фесатина муө быд кык либө кујим урожај-вылө колө сујны кујөдтө 2400 пудјөз-кымын. Та-мында кујөдыс өті воөн вермас лоны сөмын 4-5 мөскыг. Ноль мөс виқөм-вылө колө 500 пуд турун. Лыффыам-кө быд фесатина виқыг 100 пуд турун, ковмас 5 фесатина виқ.

Та-герті ми адғам,—мед му-вылө лоб кујөдыд дөвөл, колө виқны тырмымөн скөт. Скөт виқны ми вермам виқјас-герті. Крестаналөн виқјасыд мијан областын ещаөс. Уна скөт виқны оз вермыны. Көзөм турун вөфитөны омөла-на. Нөбөм кујөдөн мујас пөшти һекөд оз бурмөд. Кујөд му-вылө оз тырмы. Сы-вөсна һаңјас воөны омөла. Виқјас паскөдны бур местајас вөлөгтјассаң матигөгөрын абуөс: буржык местајассө быдһн-һин вөчалөма виқдө. Коләләма сөмын матигөгөрын лок-местајас (һурјас да васөд-инјас). Сещөм местајассө крестана лыффыны шогмытөм местајасөн.

Мед-егкө һе мунны виқјасөн паскөдчыны өјктсаң ылө да бырөдны скөтлы турун тырмытөм, колө чорыда бостғыны өіктјассаң матигөгөрса һурјас, либө васөдинјас когтавын да бурмөдны.

Нурјас да васөд-местајас віқму-вылө тужоны.

Важөн јөзыд вөлі нуртө да васөд, локжык-інјастө лыффыны шогмытөмөн. Сіјө абу збыл. Нурјасыд да васөд-інјасыд шогмөны віқму-вылад. Ферт, нурјасад віқтө лібө мутө вөчөм-вылө воқжыксө лоө унжык вын пуктыны. Сы-пыффи бөрінас сещөм местаыс куца гетө бур урожај, өдіө вештө пуктөм вынтө. Міјан облагтын нурыс вөчөм віқму абу-на. Сещөм віқмујасыс емөг міјанкөд ортча губернајасын. Сені тајө ужсө нуөдөны міјан-герті важөнжык-нін. Бостам Кардор губерна (Архангельская губерния). Сені ем відлөг-вылө нур-му. Сіјө му-вылас відлалөны, төдмалөны, ем абу бурыс міјан војвылын нурыс вөчны віқму. Сіјө стантсіјаас војнаөң-на арталөмаөс, вылө-ө сувтө өті гектар (фегатінаыс неуна ічөтжык—0,9153 фег.) нур көгтөм да віқдө пөртөм, мыјда гетө сіјө пөльзасө.

Первој воас нурсө відлалөма гідротекнык. Сіјө ужыс сувтөма 70 ур. Мөд вонас көгтөмаөс (канава кодјөмаөс), сувтөма 40 шајт. Којмөд вонас мырјассө перјалөмаөс да гөрөмаөс-агсалөмаөс (піновтөмаөс) „рондал“-пінаөн,—сувтөма 80 шајт. Нөльөд вонас бара піновтөмаөс, сесга көңөмаөс—сіјө сувтөма 6 шајт. 8 пуд віка-көјдыс да 6 пуд зөр көјдыс сувтөма 28 шајт; урожај бөгтөм сувтөма 10 шајт. Урожај бөгтөм-бөрык гөрөм сувтөма 12 шајт. Став рөскодыс нөльөд воас лоөма 56 шајт. Став нөльнан вонас віқөмаөс нур көгтөм да һаң көңөм-вылас 176 шајт да 70 ур. Пөльзасыс көңлөмгыс воөма: 250 пуд турун, гөмө-кө вужөдны—100 шајт.

Вітөд воас көңөмаөс уна во-чөж быдмана турун да ід, һөбөм кујөд сүјөмөн. Тајө ужыс сувтөма: кујөд һөбөм—30 шајт; 15 пуд ід-көјдыс да кык пуд турун-көјдыс—50 шајт; көңөм да піновтөм—6 шајт; ід-вундөм да чукөртөм—10 шајт. Став рөскодыс вітөд вонас лоөма 96 шајт.

Пөльзасө вітөд вонас бөзтөмаөс: 100 пуд ід-гу, гөмөн-кө, 150 шајт дон; іқас да кыд-жуг 150 пуд,—15 шајт дон. Ставыс—165 шајт дон.

Квајтөд вонас рөскодсө вөчөма сөмын турун бөгтөм-вылө,—10 шајт. докодыс воөма 250 пуд турун,—100 шајт дон.

Став рөскодыс квајт вонас лоөма 282 шајт да 70 ур. Пөльзасө бөгтөмаөс 365 шајт дон. Сіқ-кө, квајт вонас муө пөртөм нурыс вајөма 82 шајт да 30 ур барыш.

Воқсө, вітөд во-бөрас, во дас—дасвіт пыр пондас воны 200-250 пуд турун. Рөскодыс секи лоө сөмын турун пуктөм-вылө 10 шајтөн во, да нөль во-мыгті кокніфіка ковмас піновтны, а көкја-мыс во-мыгті кујөд вын содтыштны.

Со мыј сөтөны нурјасыд да васөд местајасыд.

Віқтө вөчны өні мі мунам дас, кың, а мукөдлаас го верстыс ылө. Артавны-кө пондам, мыј сулалө міјан сыылагыд віқ вөсітө-

мьд! Сек-кості уналаын мїжан җик керкајас-берданым мьјда колө емөг һурјасьд да васөд местајасьд, мьјыг поҗө вөчны бур вїҗас.

Кьзї бостыны һурјас вїҗдө пөртны.

Крестаналы өткөн лысө кькөн һур костан уҗад бостыны, җерт, он вермы. Колө һуртө когтөм-вылө бостыны уналы өтвылыг, һур-костан (мелиоративней) төварішществоө өтувтчөмөн. Поҗө һур когтыны вегіг став обществоөн, лыбө уна обществолы өтувтчыны, ыҗьд-кө һурыс.

Һур-костан төварішщество лөсөдөм-вылө уставсө поҗө суҗөдны Сыктывдін-карыс, Гельпромкредітсојузыг, лыбө Мөскуаыг Вїҗму Комїссарїат Іздавательствоыг „Новая деревня“¹⁾.

Кьзї лөсөдны һур-костан төварішществосө, кодї сетчө пырө, сїзї воҗө, поҗө төдмагны „Ордымы“ 1926-өд вога 3-өд №-ыг, агроном А. Попов ставҗаыг „Кьзї вогтавны вїҗму-ужалан коперативјас“.

Куцөм местајас поҗө бурмөдны да костыны.

Костыны да бурмөдны поҗө не сөмын һурјас, кьтыг һекөд һекуцөм пөльза оз бөгт. Поҗө бурмөдны сецөм местајас, кьтыг вөрсө ректөма-нын да бөгтө пөльза, сөмын местаыс һурыв, васөд да вуцкөб, да кьтыг когтөмөн, бурмөдөмөн кутаслокны ыҗьдҗьк пөльза.

Мелиоративней-төварішществојас вермөны һур-костан-ужсө да васөд местајас бурмөдан ужсө нуөдны сецөм местајасын, көнї шленјасьслөн медга уна вїҗасьс, лыбө нарөснө җемлемерөн вундөм һурын, лыбө мукөд лок местаын, көнї һекөдлөн-на абу вїҗ-нї, му да лыффысө государство кьын.

Куцөмкө места-кө, агроном да мелиоратор вїдлалөм-бөртї, мелиоративней-төварішщество көсјө костыны да бурмөдны, сөмын сїјө местаыс абу-на мелиоративнөј төварішществоса шленјас-ордын, а государство кїпод-улын, лыбө җемельней обществолөн, сецөм места-сө, ужнуөдны завофїтгөз, колө корны лыбө Вїҗму-Управленњельыг, лыбө обществоыслыг. Вїҗму Управленњејасөн, лыбө обществоөн ме-стасө сетөм-мыгты, мелиоративней-төварішществолы колө корны мелиораторөс да мед сїјө вїдлалас струментјасөн, дај индас кьзї колө костыны (канавајассө кодјавны)-да бурмөдны. Сөгга сы-бөртї вөҗыгты кутчюны ужб. Ас-кеҗад, велөдчөм јөзөн струментөн вїд-лавтөг, нїнөм оз артмы. Һур костан уж колө мед-воҗсаңыс да мед-бөрја помөзьс нуөдны велөдчөм јөз щөктөм-гертї.

¹⁾ Адресьс со кьзї: Москва, угол Тверской и Моховой ул., 1-й дом Советов, Издательство НКЗ „Новая деревня“.

Велөдчөм жөз (мелиораторјас) отсалөны дон босттөг.

Нур-когтан-ужнубдөмыс велөдчөм жөзлы ужаландонсө мынтө государство. Мелиоративней-товаришествојаслы сөмын ковмас мелиораторсө ужалигас виңны патераын да уж-вылө ветлөдлыны гетны дон-босттөг вөв.

Та-кынңи мелиоративней-товаришествојаслы лөө јешщө ас-костыс-бөрјыны өтө суужык велөдчыштөм мортөс фегатник-пыффи. Ужалысјассө ставсө, ферт, мелиоративной-товаришество ачыс гетө.

С. Курман.

Кужөд-рудајас.

(Комі дадөлы бурсия).

Немөвејја-ногјасөн, важ пөлјас тужөд ми нуам асгыным ужны-мөс. Шочиника кыткө бурмөдам. Омөла-на лөөдалам машинајас, плугјас, вежлалам пупинајас, лөөдам көртөс. Сөмын огө-на кужөј пуктыны выль-ногөн му вынгөдөмнымөс: кужим во-пыщкын өтчыд шөйтчөдам, өтчыд картавыв кужөдөн кужөдалам. Мујас мијан омөлөө, кужөдтөг һаныд оз кај: оз-кө тырмы кужөдыд, пашһа он паскөд. Сіңкө, став му ужалөмыд мијан скөт (мөс, вөв) лыд-герти артмө, скөтыд овлө виң-герти. Виңыд еща, туруныд оз тырмы, картатө векһөдан—пашһатө он паскөд.

Виңөдламөј—гашкө позө мөд-ног омөлик мујастө вынгөдны дај му омөлтчөмыс повтөг выль весасјас лөгөдны.

Ем кужөд-руда (фосфорит).

Комі муын ем кужөд-руда Сыктыв-куһа, көнјасын-кө Ежва-куһа, Іһва-куһа, Печера-Піжма-куһа.

Сыктыв-куһа кужөд-руда төдам зев уналаыс: **Каргорт-улын** вадорас ізјаскөд тупласөны сөд јокмылјас. Најө гылалөмаөс рудоват-лөз сојјас-пыщкыс. Сојјас-пыщкас шочиника пукгөмаөс руда јокмылјас. Рудаыс зев бур, коланторјыс — фосфоршом (фосфорная кислота) сені 26,4% (со јукөныс 26,4 јукөныс колантор). Рудаыс еща, перјыны оз сулав, позө сөмын өктыны вадорыс.

Волса-улын (Вельпом өіктын) сің-жө вадор-куһа ізјас-костын да кулчунјас (гулчунјас)-костын тупласө зев уна кужөд-руда јокмыл. Сені позө кокһиа чукөртны зев уна руда. Мујас-вылас щөщ тупласө уна руда. Тыдалө, сіјө рудаыс гылалөма щөщ сојјас-костыс,

сөмын рудаа пластсö өнөз-на огö тöдөј. Волгаса руда бара зев бур (Каргортса-коф-жө). Волгаын-жө кырөмјас-бердын ем ізвеска; ізвеска-јывыс мі мөдызжык горнитам. Ізвескаас бара емөгө өд јокмылјас. Сещөм јокмылјасас төдмалөма — фосфоршомыс 17,4%. Ізвеска-пасталаыс фосфоршомыс сөмын 4,2%.

Вадыб-гөгөрын мујас-вылыс сурлывлөны өд руда јокмылјас. сөмын шоча.

Візінын дав-шор-гөгөрын ем руда пласт. Сені рудаыс пукөма өдөват сојјас-костө. Фосфоршомыс сені 29,13%, — бара зев бур. Јона-ө паскыда пукалө пластыс, огө төдөј. Ме-думыс, колө паскыда сурны.

Сегса Візін-вылыспомлаңыс мујас-вылас бара сурлывлө уна јокмыл.

Појолын, вічкогаңыс Сыктывлаңыс пукалөны кульчуңјаскөд өті пластын уна посніфік руда јокмылјас. Најө бара бурөс, сөмын уна руда, буракө, оз сур. Појолын-жө, Гөльов-сікт-сајын, Прокор-гөра-бокын ем быдса руда пласт. Рудаыс сені лөзоват-руд сојулын. Руда-вылас волсалөма ізвеска корөгјас-пласт. Сені рудаыс зев бур, — фосфоршомыс 29,9%. Руда-пластыс, тыдалө, паскыда пукөма, сурө щөщ, ме чайта, Казол-шор-дорыс. Рудаыс вель-уна, позө перјыны. Казол-бокын вылі пластыс, щөщ сурлывлөны бур руда јокмылјас, сөмын огө төдөј, јона ө паскыда сені вылыс пластыс (өд-сој пласт) колөма.

Палаузаын руда-пласт (вылі пласт) бара уналаыс сурлывлө — ем вічкоулас, ем Појол-чој-гөгөрын. Помыс сылөн (пластыслөн) сурлывлө щөщ Меглөј-шор-бокыс (Јзја-шор-вомдорын). Сегса рудаыс колө лоны щөщ Пөз-ју-гөгөрын, Тыб-ју-гөгөрын. Тыб-ју-вомдорас (Јиртыын) ем маргаңеч-руда пласт. Сіјө пластас унаыс сурлывлө щөщ кујөд-руда. Палаузаса руда бара зев бур, —25—31% фосфоршомыс.

Важөн-нын төдөны зев бур кујөд-руда **Карвужөмыс**, Сола-шор-бокыс. Сені-ескө рудаыс зев бур: 29,1% фосфоршомыс, дај уна, сөмын перјынысө сөкыд. Ас-мујас-вылас-ескө, ещанікөн дафөдыд век вермас перјыныс-да, ыжыд мыргөм оз-і ков.

Шыбласөны щөщ бур јокмылјас Мырпонаыб (Ужја)-сајын, мујас-вылас. Руда, буракө, сені еща. Мед-уна рудаыс төдчө Којгорт-бердын. Сені зев бур руда (31,69% фосфоршомыс), быдса пластјасөн мытчагө Белько-шор-бокын, Мөрт-начкан-шор-гөгөрын, Лопы-ріка-шор-бокын (Вөніб-тујөд). Перјыны сетыс рудасө кокны, уфитан өті лунө уна бостны. Колө Којгортг-өгөрыс буржыка відласны. Сетыс, тыдалө, паскыда рудаыд сурө.

Ежва-куза, ферт, уналаын-жө кујөд-рудаыс ем, сөмын сені бура відласөмыс некодлөн-на ез вөв. Сені сещөм рудажас төдам Зө-леңеч-гөгөрыс, Помөсдін Нөбдін, Көрткерөс-дінјасыс. Јона-ө рудажасыс сені бурөс, уна-ө сещөм рудаыс — өні некод-на оз төд.

Ізва-куза уналаын-жө өд-гојјасын сурлывлөны руда чукөрјас, сөмын бара буржыкасө відлавтөм.

Паныдавлөны өд-гојјас **Кедва-јуөд**, сені бара-жө рудаыс ем.

Сегга кужөд-руда ем **Печера-Піжма-куза** (Замежнеј-оікт), **Нерітса-гөгөрын**. Јона-нын војвылын төдам кужөд-руда **Волонга-ју-бердыс**, **Індіга-ју-вомдорыс**. Емөг, тыдалө, кужөд-рудајас щөщ **Јемва-куза**.

Со, сізкө мјан ем кужөд-рудаыд, сөмын унжык-іныс өнөз-на відлавтөм, төдмавтөм.

Мыјла кужөд-рудаөн мујас вынмөны.

Воыг-воө мі көçam мујас-вылө һаһ, кужөдалам кык-во-мыгөі картавыв кужөдөн. Кужөдыд сігмігас гетө ваын-сылыг совјас. Сіјө рөсовсө көза-пуктөс аслас вужјаснас һоһалө. Кужөдын емөг уна-пөлөс совјас, ем уна вешество (көлуј): калтсіј, каліј, натріј, көрт, уна мукөд-пөлөс. Натөг көза-пуктасыд оз вермы быдмынысө.

Мі һаһтө му-вывгыд боғтам да ізассө бөр му-вылө кужөдөн сујам. Көјдыссө (һаһтугсө) мі агным гојам. Көјдысас ем уна вешество (көлуј), сы-пйын щөщ-і фосфоршомыд. Фосфоршомыс унжыкыс муыд вескалө һаһ-көјдысө (һаһтугө). Ізасын сіјө зев еща. Һаһтугтө гојөмөн мјан вірјај-пыщкө-і колө сіјө фосфоршомыд. Сіз-кө, фосфоршом му-вылө бөр оз-нын вермы вескавны, а пыр-өтарө, воыг-воө важ запасыс сетыг бырө. Туруныг фосфоршомыд колө скөтлы, бара-жө оз во му-вылө. Со мыј-вөсна колө муыс бырөм фосфоршомсө бөр мулы гетны. Гетны сіјөс (фосфоршомсө) поңө руда-кужөдөн.

Кызі кужөд-рудасө сујны муө.

Кужөд-руда гар-коф, јокмылјасөн суралө. Сещөм јокмылјасыс із-коф чорыдөс, оз сывны муын, көза-пуктөсјас оз вермыны сетыг ынөм боғтны. Медым-ескө кужөд-рудаыс верміс ваын сывны, сетыг заводјас вөчөны аслыс-пөлөс колантор,—шугө суперфосфатөн. Суперфосфат ваын бура сылө, сізкө вермө-і быдтасјаслы кокніа вескавны. Тајө суперфосфатнас мујас вынгөдалөм відлөгјас со мыј петкөдлөны: су воөма гелітра муас сујөмөн — 83 п., суперфосфат сујөмөн—143 п. Тајө відлөгыс вөлөма Харьковын.

Татыс аңам: азот (азотыс гелітраын) муас вөлөма дөвөл, абу тырмывлөма сені сөмын фосфоршом.

Өні каңалім—кущөма суперфосфат отсалө муөс вынгөдны. Суперфосфат вөчөм сулалө дона: мјан Совет-Сојузын пудјыс сулалө 4—5 пуд һаһ-дон.

Кызі-ескө комілы донтөгжыка поңө мусө кужөдавны рудаөн? Кызі рудасө пазөдны? Рудасө мед-кокніа поңө жугөдлыны кущөмкө

кислотајасон. Мијан војвывса мугин-пыцкын еща кислотајасыс. Мијан ем зев уна трунда (торф). Трунда овльвлө уна-пöлөс, мукöдыс уна кислотаа, мукöдыс ещажыка. Кислотаа трундајас мијан сурльвлöны зев уна. Трундаыс аслас кислотанас отсалö небзöдны кужöд-рудаöс. Сегга трундаыс ачыс щöщ мусö вынгöдö. Сиқкö, му-вылö трунда-сора рудасö-и колö петкöдны.

Видлөгјас тақинад кужöдалöмтö зев ошкöны. Со, öти видлөг Ен-гелъгартöвскеј опытној стантсија-вылын мыј петкöдлö:

Му вынгöдтöг воöма 48,9 п. һаһ сөгатина-вылö.

Трунда сужöмөн 81,97 п. " " "

Руда-пыч сужöмөн 102,83 п. " " "

Трунда дај руда-пыч сужöмөн. 109,7 п. " " "

Тани мед уна һаныс воöма трунда руда-пыч-сорөн сужöмөн.

Мöдлаын трунда да руда-пыч му-вылö петкöдöмөн содöма һа-ныс сөгатина-вылö 59,2 п., куш руда-пычöн—22,3 пуд. Тани кык-нанас (кыкнан стантсијаас) пуктылöмаöг виçыв-трунда. Нищ-трун-да-егкö јешшö јонжыка вермиç фосфоршомсö быдмöгö сужыны.

Кыри, мыјда сужыны муö рудасö дај трундасö? Рудасö војдöр колö мајкны пызöз, трундасö когтыны. Сегга бөгтны öти јукөн руда-пычсö, сöкта-серти, 110 јукөн трунда-вылö, јона сорлавны, дај киккавны му-вылö гөр-амыг-бöрыс. Трунда колö бөгтны нищка-иһыс. Му-вылö киккавны колö агрономјаслыг јуалöмөн: поçö видлыны быд 100 сывјö пуктыны сещöм сорлöссö 20 пудјöз дај унжык.

Сорлавны трундатö да кужöд-рудатö поçö мöд-ногөн: гујасö шыблавны öтлаö трундасö дај кужöд-рудасö, сегга киккавны ваөн, мед трундаыс çикöзсö оз когмыс (компост вöчны). Секи поçö бөгт-ны 20 јукөн трунда-вылö öти јукөн руда-пыч. Гожöмын, шоныд-дырји трундаса кислотајас вакöд кутасны пазöдлыны руда-пыч-çир-јассö, дај небзöдны. Компосттö вöчигөн колыны губ, мед-бур, öти тö-лыг-кежлö. Буржык вöчны кык гу: öтиас пуктыны руда-пыч дај трунда, мöдас пуктыны трунда да киккавлывны кужöдваөн. Тöлыг-мыгти кыкнан гуыс компостјассö сорлавны дај бара тöлыг виçны. Секи артмас мед-бур компост, дај мед-уна фосфоршом вескалö му-вылö.

Поçö кужöд-рудатö муад сужыны јешшö-на којмöд-ногөн: војдöр кужöд-руда мајкны пызöз, сегга пычсö көзны му-вылö. Көзöмөн мукöд муас посны çирјас һöжјөнiк ағыс сылöны, мугинмыс руда-пычыс ачыс перјö фосфоршомсö. Сöмын оз став-çикас муыс вермы сiјöс вöчны. Мед-öд-егкö руда-пычыд сыли муад, колö мугинмас лo-ны кущöмкö кислотајаслы. А мукöд мугинмас кислотајасыс еща, абу тырмымөн. Оз-кö сыв руда-пычыд, быдмöгјас оз вермыны һоçав-ны, бөгтны ас-пиас фосфоршомсö.

Кущöм мугинјас вермöны сывдыны, пазöдны кужöд-рудасö?

Мијан емöс уна вьл мујас—пашһајас. Пемыд мугинмыс сени зев вöсны (2—3 сантиметр), сегга пыдынжык пукалö пöјим-коç му-

пласт. Јешшө пыдынжык сој. Комі муын сещөм мугінсө мед-унаы аҗывлан. Сижө мед-пагкыда пукалө. Кутам тани сещөм мугін-јассө шуны пөјимувтаса мугінмөн. Вөлөмкө, пөјимувтаса мугінмын емөс киглотајасыс. Сижө киглотајасыс һөжжөникөн вермөны сывдыны руда-пызсө. Секи сөгга быдмөгјас вермасны һөнавны колан фосфоршома совјассө.

Пөјимувтаса мугінмө руда-пыз сужөмөн Смоленск губернаын видлөг-герти воөма һаһыс¹⁾:

	Вынгөдтөг:	Руда-пыз сужөмөн:
Зөр	49,7 пуд.	91,9 пуд.
Рузөг	72,6 п.	105,9 п.

Тажө лыдпасјасыс зев бура висталөны: выль му-вылын руда-пыз сужөмөн содөма 42,2 п.. важ му-вылын — 33,3 пуд., вынгөдтөм му-гертыс.

Франтсјаын, Германјаын унаыс видлавлөмаөс му вынгөдөм руда-пыз да кужөд сорлалөмөн. Каперанлыс (Франтсјаыс) лыдпас-јассө инда.

Петкөдлөмаөс өти дегатина му-вылө:

1200 пуд кужөд, урожајыс воөма	86 п. тугыс,	75 п. ізасыс.
1200 " „ дај 30 п.		
суперфосфат (14-16%)	" 115 п.	" 216 п.
1200 " „ дај 30 п.		
руда пыз (14-16%)	" 120 п.	" 285 п. "

Тажө лыдпасјасыс лөбмаөс Каперанлөн лыа-гојөд мугінмө зөр көзлөмыс.

Со бара Каперанлөн ізвескаа гојөд мугінмө зөр воөма:

Му вынгөдтөг, зөртугыс	1100 кгр. ²⁾
30 п. руда сужөмөн	1500 кгр.
То Марвилөн видлөг: көзлөма шобди.	
36 п. руда-пыз (14—16%) . . .	4160 кгр. тугыс.
36 п. суперфосфат (14—16%) . . .	4000 кгр. тугыс.

Сиз-кө, руда-пыз јона вынгөдө мүөс, воғсагө картавыв кужөд-көд, воғсагө дона мугін вынгөдысјаскөд. Јона содтө бурлунсө көза-пуктөслыс, отсалө рузөглы, зөрлы, ідлы, картупельлы, дај зев уна мүкөд колан быдмөгјаслы (көза-пуктөсјаслы).

Кызі лөсөдны руда-пызсө.

Ми шулим-нин, миға рудаыс із-јокмыль-коф. Јокмыльјассө, миға колө мајкны, посһөсдны пызөз. Мајктөм, гырыс руда јокмыльјас оз

¹⁾ Зөрсө көзлөмаөс выль му-вылө, рузөгсө — бур, важ му-вылө.

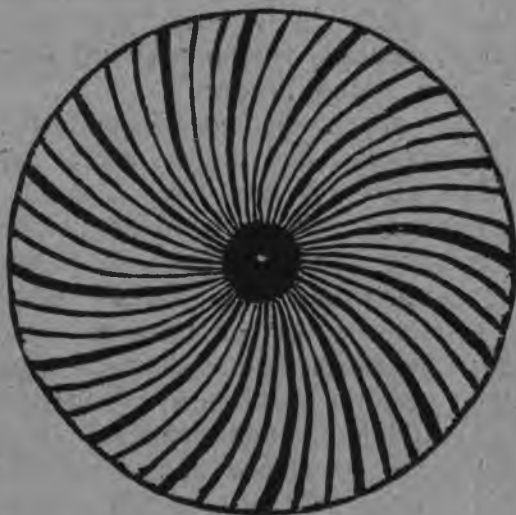
²⁾ Кгр — килограмм — $2\frac{1}{2}$ пунт-гөгөр.

вермыны пазавны (сывны) мугін-пыщкын-һи, трунда-пыщкын-һи. Сывтөг рудаыд коланторсө,—фосфоршомсө оз вермыны сетны му-
сінлы, быдмөгјаслы. Та-јылыг ми вјставлім-һин бөрынжык.

Міјанлы колө сугмөдчлны сіңи, мед-егкө рудасө пычөң воштө-
мыс донтөм лөб. Секи-өд сөмын верман руда-пычтө муад сујны.

Уналаын кујөд-рудасө ізөм-вылө лөсөдөмаөс һаһ-ізан-мельһи-
чајас (Смоленкса губ.). Сени быд пуд руда ізөмыг бөстөны 1—2
пунт су. Сіјө абу дона. Кујөд-рудасө ізөдөмыс со кущөм. Сувтө-
дөны кык гоз ізкі: өтi гозјыс руда корөгјассө пазөдө (ҫерһитө),
мөд гозјыс пыч леңө. Ізкыс сізім вегта, кујим-һоль вегт-кызта
(мед сөкыджык вөлі). Сіңи ізігөн руда-пыч быд часө петө 50—60
пуд. Та-ногөн уна пыч он вөч: ізкіпіһјас зев өдјө јіргөны дајшы-
лалөны; чорыд ізкіјас, ҫерт, дыр вермөны ізны, сөмын чорыд із-
кіјасыд шоча сурпывлөны. Ізтөң колө рудасө костыны. Секи сіјө
кокһиә ізсө.

Буржыка мельһича лөсөдигөн колө бөрјыны кыз, чорыд ізкіјас.

Ізкіјас колө кокавын тајө серпас-сертi. Серпасас кыз вјјасыс
(16—20) петкөдлөны ізкылыг паскыд бөрөздајассө. Налөн пагтаыс мед
вөлі 5—6 санҫиметр. Бөрөздајасыслыг жужтасө колө вөчны 7—18
милһиметр³⁾). Кыз бөрөздајас-костө вөчалөны посһижык бөрөздајас.
Быд кык кыз бөрөзда-костө колө вөчны 2—3 посһи бөрөзда (ви-
рөд серпасыг вөсһи вјјассө). Ізны леңны поңө сөмын тојөм руда-
һин: мед корөгјасыслөн кызтаыс 7 милһиметрыг абу ыжыд. Сы-
гыретта корөгјасөңыс рудатө поңө посһөдлыны кiөн, поңө мөд із-
кiөн. Тащөм ізкiөн поңө леңны руда-пычтө өтi часөн 120 пуд.

Симө-Јарө-Јеним-Іван. (Кос-Кабыр).

³⁾ Милһиметр—метрлөн тысачаөд јукөныс ($1/1000$), лiбө санҫиметрлөн дасөдi
јукөныс ($1/10$).

Скөтөс бурмөдөм-жылыс¹⁾.

Меным дум-вылө уоі венчөм өтi морткөд. Сijө отарө вөлі зыр-гө: колө-пө крестаналы лөгөдны бур, гырыг рөд өшјас да мөсјас. Ме шуа: колө, мiга, вөјдөр лөгөдны бур, чөскыд, тырпөттөз көрым скөтлы. Өтi кывјө мi сыкөд егө-і волөј.

Ферт-егкө, бур рөдтө колө лөсөдны. Өнi танi мiјан, медеа катыд-вожын, өшјасыд, мөсјасыд вывти-нын поснiөг, јывмөмаөг, јөвтө эев еща вөјөны. Менам аслам мөсјас, колөм-во-чөж весiтi јөвсө-да, лытiсны сөмын: нөлөдыг кукаңа мөс—61 п. да 36 тув, первојја кукаңа мөс—56 п. да 9 тув. А јешшө төвнас вердiм пыр пөттөз-ныс, јукталiм шонтыштөм ваөн, вiрiм шоныд картаын; гојөмнас, ферт, вердiсны асныс лудын. Тајө-нө, тамдаыд јөв. Мукөд губернајасын-өд мөсјасыс лытөны јөвсө во-чөжнас 300 пудјөз. Мыј-вөсна-жө сiрi? да, сы-вөсна, мыј налөн көрымыс бур: бур сорт, вiзыв-ув турун, көзөм турун, горкнi, гвеклө, морков, жмык, һаң. А мi вердамөј сөмын ежөр да һурвыв турунөн дај сijө-на унаыг муртсөн,—унаыг лолө вердны iрасөн да пiпу-кыргјасөн. Кытыг-нө сегга уна јөлыс тащөм көрым-помөыд!

Ме вiрөда-да, өнi агрономјас-егкө мыргөны бурмөдны крестаналыг мөсјассө: лөгөдалөны бур өшјас, весөн вердөмјас, шоныд, југыд картајас, фанiјаын-код ласныјас. Сөмын, ме чайта, өдвакө вермас мыкө буртор сыг лоны. Таңтө вердөмөн ферт-егкө, гашкө i бурмыласны скөтыд. јөлыс содлас, да-өд ставыс сijө сөмын бура вердiгөн да дөзөритiгөн. Кор тајө-жө мөсјасыс воасны бөр крестана кi-вылө, вiрөдан-да, регыд-мыгты-жө бөр важ-кодыс лөбны: омөлыкөс, косөс, јөвтөмөг. Вөвлины-өд-нын мiјан, комiјаслөн вiд-лөгјас (опыты): весiг земство-дырјi-нын лөгөдавлисны бур өшјасөс. ужјасөс, порејасөс, сузөдлисны колмогорскеј да јарославскеј гырыг рөд мөсјасөс, кукаңјассө, чаңјассө налыг разөдавлисны крестаналы. Мыј сыг лоi? Өтi бур мөс-нi, өтi бур вөв-нi, поре-нi ез лоны. Тушанас көт-егкө-і гырыга быдмыласны, да мөсјасыд татчөс мөс-вофөс-жө лөбны: iчөт јөлаөс, косөс, ордлыс чургөдчөма. Вөв-јас, сiр-жө, косөс, iчөт вынаөс. Поројас посһаммөны, гостөмөг. Мыј-вөсна? Көрым ещалунла да омөлла. Верд көт ен мiјан көрымнад, скөтлөн һекущөм бурмөм оз лолы, оз вермы лонысө.

Ме чайта, та-јылыг быдөн төдөны.

Та-вөсна ме со бара-на шуа: вөјдөр агрономјаслы колө јонжыка, став вынгыныс, став гөлөмгыныс бостыны көрым бурмөдны да содтыны крестаналыс. Колө ызјөдны, велөдны најөс

¹⁾ Танi өтi крестанiн гiжө, кушөм ногөн, сijө дум-фертi, колө бостыны скөтөс бурмөдан ужө. Тајө ставһа-вылас вочакыв тајө нумерын-жө печатајтiм агрономлыс.

кыңи бурмөдавны выль да важ виҗас, мед унжык да буржык турун пондiс быдмыны, кыңи быд-пөлөс сожан-турунҗас көңны, кыңи быд-тыны скөтөс вердан быд-сикас соркнiҗас, кыңи нурҗас коҗыны, жмык даҗыны. Тајө, ме-ногөн медга колантор. Та-вылө мед-војдөр колө виҗны став вынсө да ембурсө. Сегга кор көрымҗас содасны, лоө унжык, тырмымөн, буржык, секи вөлігті-і заводітны скөтөс бурмөдны, бур рөд лөгөдавны. Жеңыдыка-кө шуны: војдөр—**бур**, тырмымөн көрым, бөринас—**бур рөд**.

Н. Ч.

Кысаң бостыны скөт бурмөдөм-вылө,

Креҗанын Н. Ч. гижө: „агрономҗаслы војдөр колө јонжыка, став вынҗыс, став сөлөмҗыс бостчыны көрым бурмөдны да сод-тыны креҗаналыс. Колө ызјөдны, велөдны најөс кыңи бурмөдавны выль да важ виҗас, мед унжык да буржык турун пондiс быд-мыны, кыңи быд-пөлөс сожан-турунҗас көңны да мукөдтор. Тајө-пө, —шуө Н. Ч.,—медга колантор. Сегга, кор-пө көрымҗас содасны, вөлігті заводітны скөтөс бурмөдны, бур рөд лөсөдны.

Тащөм-ногөн, кыңи гижө Н. Ч., скөттө бурмөдны он вермы. Оз поҗ первој көрым бурмөдны, бөринас сегга скөтсө. Либө—первој скөт бурмөдны, а бөринас көрым. Колө кыкнансө: скөтсө дај көрымсө бурмөдны өтпырјө, өти-сајын. Со ачыс Н. Ч. заводітөма вердны асҗыс мөсҗассө бур көрымөн, төвнас вердөма тырпөттөҗыс, јукталөма шонтыштөм ваөн, виҗөма шоныд картаын. Мыј артмөма сыыс? Өти мөсҗыс, нөлөд кукја, вајөма во-чөжөн сөмын 61 пуд да 36 тув јөв, а мөдыс (первој кукја)—56 п. да 9 тув. Сегга ачыс-жө-і шенҗө: тај-нө-пө, та-мындаыд јөв? Ғерт, та-мында јөлыд еҗа.

Јөвтөм мөстө көҗ сыыс бура верд, сiјө оз-нын јона јөвтө сод-ты. Мукөд губернаын, збыль мөсҗасыс лыстөны јөвсө во-чөжнас 300 пудјөҗ. Сөмын оз „бур көрымөн да вавизыв-ув турунөн“ вердөмла, кыңи гижө Н. Ч. Сени скөд-рөдыс буржык, сегга дөбөрітөны најөс јонжыка, оз мiјан-моз. Сегга рөдсө паскөдөны јона бөрјөмөн.

Н. Ч. гижө воҗө: „вөвлины-нын мiјан, комiјаслөн видлөгҗас. Весиҗ земствоҗас-дырји-нын лөгөдавлісны бур өшҗас, суҗөдлісны кол-могорса да јарославса гырыс-рөд-мөсҗас, кукаңҗассө разөдлісны креҗаналыс“. Наыс-пө өти бур мөс ез ло. Көҗ јешшө јона ва-јав татчө Јарославса скөттө, бур да уна јөла мөс на-пiыс некор тани оз ло. Оз ло сөмын мiјан көрым тырмытөмла да вывти омөл-лунла (код-сурөлөн-өд ем-і бур көрымҗас). Оз вермыны сещөм скө-тыд овмөдчыны, оз лөсав тани налы климатыс-да. Со-тај-нө мукөд роч көјдыстө көзлан мiјан му-вылө-да, оз-жө сiјө быдмы, лоө омө-лік, жебынык, либө нөти оз во—кынмас. Бокыс вајөм мөсҗыд сещөм-жө.

Сы-вөсна өні агрономјас шуоны: колө-пө бурмөдны скөтсө татчөс рөдөн, коді тани-нын быдмөма, тани олома, кодлөн рөдыг-рөдө вужө уна да гөса јөв вајанлуныс. Сыкөд өти-сајын, өтпырјө бурмөдны щөщ көрымсө да дөчөритөмсө. Секи сөмын мијан мөсјас-ыд лооны јөлабө.

Быд крестәнинлы колө төдны: **јөвтөм мөстө көт јешшө бура верд, јөлыс сылөн јона оз-і содлы. А јөла мөстө-кө вердан ізасөн, јөлыс оз-жө ло.**

П. Оплеснин.

1925-26 воын ви́зму ужалом да скөт ви́зом паскалом,

(Областувса Ви́зму Управлењњеса вога отчот-серти).

Комі областын көзөм муыс војнао́з-мында вөлі 1924-25 воын-нин. Скөт ви́зом 1925-26 воын лоі војнао́з-серти унжык-нын.

Көзауы 1925-26 воын став област-паста соді, 1924-25 во-серти, 5,6% -гөгөр, фегатина лыдөн-кө, соді 1.718 фегатин-вылө. Став көзан муыс лоі 32.135 фегатин,—105,6% 1917 во-серти. Көзауыс өні воө 100 морт-вылө 15,4 фегатинөн, өти овмөс-вылө—0,75 фегат. (војнао́з вөлі 0,87 фегат.). Тајө петкөдлө, мыј өні мијан крестана-овмөсын гемјасыс војнао́з-серти поснїжыкөс.

Көзауыс 1926 во-кежлө мијан соді јөз содөм-мозыс-жө, сөмын содөмјасыс ез быд уездын өткофөс вөвны.

Војнао́з 100 фегатин му-вылө воө вөлі һаһ-көза (су, ід, зөр) 87,5 фегатина, мукөд-сікас көза (шабді, көнтус, картопель, бөбөһаһ, мукөдтор)—12,5 фегатина. Өні воө һаһ көза-вылө 87,1 фег., мукөд-сікас көза-вылө—12,5 фегат. Сізкө, мукөд-сікас көзауыс војнао́з-серти содыштөма һаһ-көза-пыфди. Тащөм көза-піас өні комі крестәнин вөфитө зік выл, војнао́з мијанын төдлытөм быдтасјас: віка, мөс-соркні, бөбөһаһ. Шабді да көнтус вөфитөм војнао́з-серти ез сод, картопель вөфитөм вел-јона соді.

Віка, мөс-соркні, бөбөһаһ вөфитөмыд петкөдлө мијанлы: комі крестәнин зілө бурмөдны скөт ви́зомсө налы көрым көзөмөн. Тајөн вермас крестәниһыд содтыны асгыс скөтсө. Лоө унжык кујөд. Секи пофө куөдавны унжык му, пофө паскөдны көзаувтө. Важөн му ужаломыд скөтлы вајліс ізас, скөтыд сетліс мулы һеуна кујөд. Өні му ужалом скөтлы сетө унжык сојанторјас: картопель, турһепс, бөбөһаһ, віка. Сіјөн содыштө кујөдыд (көт-егкө өні јона-на еща-да). Со кущөм тужөд өні мөдөдчөма комі крестәнинлөн овмөс кыпө-сөмыс.

Тајөн му вөфитөмыс мунө кујім переменаөн Унжык переменаөн мусө вөфитөны сөмын 39 овмөс. Мед-унаөн уна перемена-вылө ву-

жисны Јемдін уездын, Прондор вөлөтүн,—17 овмөс. Тажо вөлөг-тас мујассо вешталігөн јуклісны гырыг пластјасөн.

Візму-ужалан машинајас да көјдыс.

Комі сиктјасын візму-ужалан машинајас вель-уна-нын паскалі. 1925-26 воын разөдөма (Ізва-Печера уездтөр) 2505 плуг, 97 көрт піна (агас), 29 картупель бугритан плуг, 13 көқан-машина, 24 төлөдчан-машина, 3 төлөдчан да сортирујтан машина „Тријер“, 3 сортировка, 23 ышқан-машина, 14 вөлөн куртан-машина, 28 вартан-машина, 31 іңас-шыран, 11 һарјасан-машина. Көјдыс разөдөма: віка 250 пуд, шабди „долгуњеч“—900 пуд, бобөһаһ—44 пуд, тимопејевка—17 пуд, аһқыщ—850 пуд, градвыв-пуктас-көјдыс 500 шајт дон.

Појо шуны, областын 15 сурс (35% став олыс-піғыс) овмөс-лөн ем плуг. Машинајас мијан ез тырмы, вөлі уһжыһ-на көрөһы, ег мөдөдлө Удораө. Јона көрөһы іңас-шыран, мырһиһан машинајас дај плугјас.

Көјдыс весалөма 1925-26 воын ставсо 83.750 пуд (35,2% став көјдыс-піғыс). 1924 воын весавлісны 10% став көјдыс-піғыс, 25 воын—18%. Кымынкө вөлөгтын қик став мусө-көчлісәһ весалөм көјдысөн.

Візму лөгөдан уж (землеустројство).

Лока візму јуклөм-вөсна мијан візмујасыд ылынөг-на мөда-мөдғыныс дај посніөг. Та-вөсна зев сөкыд заводітны уна переменаөн ужалөмад. Емөг вөлөгтјас, көні абу вөвлөма візму вешталөмыс 15 во-һин. Тащөм вөлөгтјасас уна візмуа јөзыд мыј вермөһы паскөдөһы мусө: вөчалөһы вель мујас. Коди олө гөһжыка да оз тырмы һаһыс, лоө мунһы корғһы боқыг уж. Өһи-кө, еща мула, мөд-кө, візму јукөдлөн оз тырмы кыс (јөзыс) вель візмујас мијан областын вель-һнлаө вундавһы-да, крестһанаһд мунөһы Сібырө. Мед-егкө крестһаналөн Сібырө мунөһыс чіһи, візму јукөдјас зілөһы кокһөдһы крестһаналы вельлаө візмујас вундалан уһсө. Сің, Візму Народһеј Коміссаріат лөҙөм (разрешітөм)-серті, мијан областын өткымыһ һнјассө лөгөдөма овмөдчан һнјасөн (расселенческие фонды), кыті лөһычөһјас вермөһы сетһы овмөдчөм-вельө. Тажө вонас вундөма 72 овмөслы (322 мортлы) 52 пөчіһок.

Тыр (коренное) візму лөгөдан уж мунө (абу-на помагөма) сөһыһ Көһвыв вөлөгтын (Сыктыв уезд).

Тажө гөжөһыһ көстісны 26 һегатіһ һур да васөд-һн да вөдла-лісны 11.041 гектар.

Вөв візөм.

Комі крестһаһыһдлөн уһжыкыс вөһыд мед-ыжыд кутөд овмөсас. Сы-вөсна, скөтјассө мыјла-кө чһнталігөн, крестһаһыһд зілө көһыһы вөвсө, бур војасө—зілө лөгөдһы бур вөв.

Вергэттö вöлыс 1926 воа октáбр 1-д лун-кежлö вöли 36.101 душ (114,5% 1917 во-гертi), арöсöз—3456 душ, 1 арöсгаң 4 арöсöз—5566, ставыс 44.123 душ (116% 1917 во-гертi, 102,2% 1925 во-гертi).

Вергэттö вöв емлун-гертi овмöсјас јукöны со кызi ¹⁾:

		Вöвтöм	1 вöла	2 вöла	3 вöла	4 вöла да унжык
О в м ö с	1925 воын	13.635	27.201	1.425	68	4
лыд	1926 воын	11.209	30.119	1.718	92	10
% став	1925 воын	32,2	64,3	3,3	0,16	0,04
овмöс-лы-дыслöн .	1926 воын	26,0	69,9	3,9	0,2	0,03

Вöв рöд-јонмöдöм-уж мунiс случнеј-пунктјас-пыр, сесга вöлöстјасыг буржык ужјасöс бөрјöмөн. Случнеј-пунктјасын вöли ужалöны 15 уж, вайлісны на-дiнö 230 көбыла (1925 воö вöли 20 уж, вайлісны 537 көбыла). Еща вайлісны, куз тулыс пондаыс көбылајасыс лок гојан-вöсна öмöлтчiсны-да, сы-вöсна.

Скöt вiзöм.

Мöс-лыд 1925 воын комi облагтын вöли 113.364 јур, 132% 1917 во-гертi, 112,3% 1925 во-гертi. На-пiыг вергэттö мöс-вылö воö 73.188 јур (64,5% став-пiыс). Тајö лöгыд. Мукöдыс: кукаңјас да öшјас. Гырыс öшјас еща: öтi öш воö 63 мöс-вылö.

Вергэттö мöскыс воö овмöсын 1917 да 1926 војасын со кызi:

100 фег. көзöм мулы 1917 в. 185 душ, 1926 в. 228 душ.

100 морт-вылö „ 28,5 „ „ 35,3 „

100 овмöс-вылö „ 150 „ „ 170 „

Татыс адзам, мiјан скöt-лыд 1917 вогаң вель-јона содi.

Таво стрöйтöма 150-кымын бур картајас. Вель-уна крестгана-нiн скöтсö вердöны нормаөн. Тајö воын бостгiсны асланым скöt рöд бурмöдан ужö, Јемва-вожын тöварiшщество „Југөр“.

Тајö во-вылас вöли 11 скöt-выставка, петкöдлöма 531 душ. Гетöма премiја: 20 öшлы, 206 мöслы, 26 кукаңлы, 8 öшпiлы. Кујим вöлöстын вöли конкурс јöла мöс-вылö, шөркөдфема во-гөгöргө лыгтöмыс мöглөн 67 пуд јöv (4,1% жiрыс). Петкöдлiсны, кызi вердны мöскöс нормаөн 13 мöс-вылын. Лычки нормаөн вердöмыс мöслыг јövсö содтö кык-кујим-мында.

¹⁾ Кодлөн абу вергэттö вöв (нöл арöса лыбö ыжыджык) мi лыдгам вöвтöм овмöсөн.

Порс візём паокалө. Омольжыка поргыс codi Jemdin уездын, порејасө вузавнысө некытчө-да.

Крегтана гөгөрвоисны бурлунсө жежыд, англијаса порс рөдлыг; совхозыг вузалисны-нын 112 порепі, ужалис 23 рассафнык.

Ыж візём воыг-воө паскалө-жө. Таво сетөма 16 ыж романовскеј-рөдыг візму-ужалан коперативјаслы, візму ужалөм бурмөдөм-јасыг.

Агрономјаслөн уж.

Тажө воын ужалисны 19 агроном-участокјас (1923 в.— 11, 1925 в.—17). Агроном-участок-вылө, шөр лыдсө-кө богтны, воө 2055 крегтана овмөс, 40 верст-папта местаын. Гөм тырмытөмла агрономјас ез вермывны щөкыджыка быдлаө воыны.

Му-ужавны-петкөдлана участокјас крегтана мујас-вылын вө-чөма 218.

Выставка вөлі 13, на-пыг өтө скөт-візём-куза, петкөдлан-торјыс вөлі 1514, сетөма 444 преміја. Выставка-вылө крегтана бура-нын візөдөны.

Уждыгөм.

Колян во уждыгөм јона паскалі. Шленјас ужөн-сетан-төварішществојасө codины 8329 мортгаң 12473 мортөз. Лоі 28% став крегтана овмөс-пігыс. Ужөн сетөма крегтаналы 375.000 шайт (1924-25 воын вөлі сетөма 269.700 шайт). Өтө крегтанын овмөс-вылө воө 8 ш. 75 ур. Codi куз-строк-кежлө уждыгөм. Ужөн гөм сетгө јонжыка: скөт лөгөдөм-вылө, візму-ужалан машинајас-вылө, нурјас когтөм-вылө, көјдыс-вылө.

Візму-ужалан коперативјас.

Тажө во-вылө codi 65 візму-ужалан коператив, ставыс лоі 1926 воын, октабр-кежлө 261 коператив (пырөмадө 35% став овмөс-пігыс).

1925-26 вога ужпомыс.

Бура лөгөдны візму ужалөм да скөт візём таво вөлі зев сөкыд. Зев омөл вөлі тулыспомыс, нужалис, гожөм лоі көзыд да зера. Сы-вөсна ез во бур һаһыс, турунјас щыкисны (сөдагисны). Откымынлаын ез во вегіг көјдыс-јурис. Мед-омөла воіс һаң Ізва-Печера уездын.

Воіс урожајыс сөсатинаыс:

Сыктыв уездын . . .	Gy—60 пуд, id—45 п.,	картупель—584
Кулөмдін ” . . .	Gy—45 пуд, id—49 п.,	картупель—512 п.
Jemdin ” . . .	Gy—42 пуд, id—44 п.,	картупель—661 п.
Ізва-Печера ” . . .	Gy—10 пуд, id— 9 п.,	картупель—296 п.

Міјан важ-ногөн, омөла му ужалөмыд омөл-војасад овмөсыдлы кучкө. Ічөтөка-көт-нын-ескө-кө вөлі бурмөдыштөма, вежыштөма

Әнија-ужалан-ноғсә, шуам, содтома картопель көзәм пуд 10-15-вылө, һаһ вотәм војастө кокһижык вәли вуҗны. Ферт, крестанаыд талаһб мунөны (ми воҗынжык гижим-һын, миға, крестана өни воҗға-серте унжык көзөны һаһ-кынҗи мукөд быдтасјас), сөмын һөжјө-һа. Колө пағкөдны тәјө уҗсө. Картопель быдлаын сетө кык-мында пөткөданторсө су-дорғыд. Сің-кө, картопельс мијан зев бур вөдтантор. Тәјөс колө төдны быд крестанһынлы.

1926-д воға омөлжык урожаыд, ферт, һөжмөдыштлас мијан областын виҗму ужалөм да скөт виҗөм кыпөдөмтө. Сөмын, ферт, оз падрөд қикөз. Воҗө-кежлө мијан виҗму ужалөмыд да скөт виҗөмыд кутас кыптыны, кутас бурмыны, кутас буржык-ноға тужөд мунны (һаһ-кынҗи мукөд-әикас быдманјас көзөмөн, машинаөн ужалөмөн, сіңи воҗө).

Тәјө уҗсө нуөдны крестаналы отсалас виҗму-, ужалан коператсја. Виҗму-ужалан коператсјалөн тәјө здук-кежлө колө лоны ыҗыд уҗ: јонжыка јитны крестана овмөссө, сіјөн лөгөданторјассө вузаланһнјаскөд.

Агроном А. Попов.

КУЛІГАЊІТӨМ-ЈЫЛЫҒ.

Мыј сіјө лоө кулігаЊітөмыс? Мыјла Сөветвласт ськөд вермабө.

КулігаЊітөмыд вермас лоны уна-ног. КулігаЊјасыд быдлаыг адқдны аслыныс „ужсө“: ывлаын, керкаын, лыффысан-керкајасын, мукөдлаын. Емөг кулігаЊјас-пөвсад том-јөз, емөг і пөрыг-јөз.

Со, шуам, том-јөз праґник-дырјі жуыштасны, кодқасны, мунөны улыч-куға маґкіг-тырјі, горзіг-тырјі. Паныд сурьсјасөс кучкалөны, бокөвөј көґ ас морт сөгга —налы өткоф, лыбө кутасны өшіґјас пазөдавны өіктјасыг.

Бара-жө, шуам, лыффысан-керкаын прамеј-јөз спектак-кежлө лөбөдчасны, віжөдыг јөз локтасны тырыс. КулігаЊјасыд-і сені оз уғны, абу ґналы јанғім, кутасны геравны, горзыны, дөзмөдчыны ворсысјаслы. Бөрінас сөгга ставсө торкасны, кусөдасны бісө да кутасны став јөзсө вөтлавы да кучкавы.

Лыбө јешшө-ґнн омөль, пез овлө кулігаЊітөмыд-ныв-бабаја-сөс гільґчајтөм.

Тажө вігталөмјас-герґыс поґө-ґнн гөгөрвоны куцөм мыжјас вөчөдны кулігаЊјасыд став јөзыслы. Сіјөн Сөветвласт јона чорыда кутчөіс тајө омөльсө бырөдны. Бырөдны кулігаЊітөмтө поґө кык-ногөн: өґи-кө, суд-пыр, мөд-кө, јүгдөдчан уж паскөдөмөн.

Судыд кулігаЊјастө өні чорыда судітө, пукөбдны вермө кык воөґ. Сурас-кө кулігаЊітөмыг кодкө кыкыг, лыбө унжыкыг, сіјөс судыс вермө ыстыны віт воөґ мөд губерґаө. Сөмын-өд өтнаныс судјасыд да мілітсіјаыд оз вермыны кулігаЊјастө бырөдны, кытчөґ став јөзыс оз кутны отсавны налы. Сөрт, став јөзыслы колө тајө омөльсө вужнас бертыштны, мед міјанын сіјө ез вөв.

Јүгдөдчан уж-пыр вермагны кулігаЊітөмыдкөд поґө сіґі: колө велөдчөм јөзлы өіктјасын да грездјасын јонжыка кутчөґны ужавны гөрд пельөсјасын, лыффысан-керкајасын, сені лөгөдавны кружокјас: војеннејөс, віґму-ужаланөс, мукөд-пөлөсөс. Колө унжык суғөдны гаґетјас, журналјас да лыффыны гора јөзлы. Том-јөзсө колө чу-көртны сіјө кружокјасас, мед поґіс налы колльөдны кадсө мічаа да гажаа.

Івґ-Вавіль.

Врачлөн сорңијас.

Сојом-јуөмыс да уҗыс крестанлөн.

Сојанлөн коланлуныс.

Морт-пыщкөсын, көт мортыс весіг немтор оз вөч, пыр мунө уҗ да ловја олөм: ыпкө гөлөм, вїрсөнјасөд өтарө-мөдарө пыр мунө-вїзывтө вїр, тыјас лолалөны. Кынөмын да сувјасын мунө гыркпыщкөс уҗ. Сегга став тушаын пыр мунө шоныд вөчан уҗ. Морт-пыщкөс ортыса сынөдыс шоныдҗык дај шоныдлунсө пыр кутө өткофөн.

Уҗыс-вөсна да олөмыс-вөсна морт-пыщкөсын пыр-өтарө бырөны коланторјасыс: бырө, бытө наңөнік сотчїг-моз. Ужалїгөн да ветлїг-мунїгөн колантор бырөмыс (сотчөмыс) мунө јонҗыка. Сїјө бырөмыс-вөсна мортлөн кынөмыс сумалө да горшыс когмө. Сојом-јуөмнас морт ас-пыщкөссыс став бырөм-чїнөм торјассө бөр сөдтө. Сојом-јуөмла мортлөн лө вын дај шоныдлун. Мортыдлы сојан-јуанторјасыс қик-жө пачлы пес-коф. Сотчїгөн пескыс, шоныдыс-кынқи, артмө щын да пөјїм, да аслыс-пөлөс газ—углекїслота. Морт-пыщкөсын сотчїг-бырїг-мозыс сїқи-жө лөб углекїслота да мукөд ковтөмтор. Углекїслота морт-пыщкөсыс петө тыјасөдыс, лолалїгөн. Мукөд вакөф шогмытөм-торјасыс леңгөны ортсө вөркјас-пыр (асмогасөмөн) да кучїк-пыр пөсөн. Јај вылі кучїкыс пыр торјалө мыјкө-мында кїл да гөс, угө јурғї. Сы-понда морт вїрјајыслөн чїнөм-бырөмыс јешшөна сөдө. Став ташөм бырөмјассө-ї сојөмыд бөр өетө. Мортыд-кө бура сојө-јуө, оз омөлтчы, оз кокңав. Омөль сојанөн да еща сојөмөн өдјө омөлтчө. Сојтөг-јутөг олігөн мортыд мед-војдөрсө бытө-кө асө ачыс сојө. Сырҗык-кө оз сој, сылөн торквалө став пыщкөсыс, дај мед-бөрын щыг-вөсна кулө.

Мыјјас колө лоны сојанын?

Мыјыс лөма мїан јај, мыјјас сотчө-бырө олігөн-ужалїгөн, мортыдлы сещөм торјас-ї колө сојны-јуны. Сотчан-быран торјасыс со мыјјас: белокјас, жїрјас (гөсјас) да углеводјас. Сегга ва, да уна-пөлөс совјас.

Унаө мортлы колө лун-кежлө сојны белокјас, жїрјас да углеводјас? Велөдчөм јөз сы-јылыс бура-нын төдмалөмабс. Најө шуөны: шөркофдем мортлы-пө ереднеја ужалїгөн колө сојны—белокјас 118 грамм, жїрјас—56 грамм, углеводјас—500 грамм. Сојанторјасыс колө бөрјыны, мед сенї вөліны індөм-мында жїрјасыс-да, бе-

локжасыс-да, углеводжасыс. Ми тодам, кушом да мыгда колантор ем быд-пөлс сожанын, бөржыны абу сөкыд. Со тани индам сы-жылыг.

Гожанжасын со пажын ем коланторжасыс:

Гожанлөн ымыс	Белокжас	Жиржас	Углевод	Клетчатка	Ва
Аңкыш	23	2	52	5	18
Јај	21	5	—	—	74
Колк	12	12	0,5	—	75,5
Јежыдһаһ	7	1	52	0,5	39
Рузбдһаһ	6	0,5	47	0,5	46
Мбс јов	3,5	4	5	—	87
Картопел	2	—	21	1	76
Капуста	2	—	5	2	91

Сојом да ужалом.

Јонжыка ужаломон мортлөн сотчөм-бырөмыс мунө јонжыка. Секи сылөн унжык бырө ебөсыс, өдјөжык бырө пыщкөсса шоныдлуныс. Сы-вөсна, кымын морт јона ужалө, сымын сылы колө јонжыка да буржыка сојны-јуны. Велөдчөм јөз төдмалөмаөг унаө бырө мортлөн выныс да шоныдлуныс быд-пөлс ужыс шөркофа ужалөгөн. Сјө төдмасөө аслыс-ногөн мурталөмөн, шугө калорјөн. Öтi калорјөн лыффысөө сы-мында шоныд, мыгда мунө öтi градус-вылө лiтр*) ва шонтыны. Калорј—шоныдлөн мед-возда урчiтөм лыдпасыс. Мед-кокнi уждөн олыглы суткi-кежлө колө 2500 калорј. Ки-уж да ывлавыв уж ужалысжаслы колө јонжыка сојом—колө унжык калорј. Вургысжаслы колө 2700 калорј, пеллагылы—3400, һаһ вундылы—4000, гөрылы—5000, пес-кералылы—5500, грузшiкжаслы—6000. Таыс адзам—гөрыглөн мед-кокнiа ужалыс-дорыс ебөсыс бырө кык-мындаон унжык. Сылы кык-мында-жө-i ковмас сојны. Ферт, сөгга сојом-јуөмыд ем зөһвiзалун-сајын, дај бара-жө морт-сертi.

Крестаналөн сојом-јуөмыс.

Крестаналы лө јона сөкыда ужавны. Гожөмын ужалөмыслыс час-лыдсө крестанiныд оз-i төдлы. Асывјугыдсаһ ужалө пемыдөзыс, кузлунтыр. Сөкыд сөгга му-бердын ужыд. Абу-жө кокнi вөрын кер лезiгөн. Колө сетчө бур зөһвiзалун дај зумыдлун. Ферт, сјө ужжас-динад колө јона да бура сојны-јуны.

*) Лiтр—бутулканд-жынјөн-гөгөр (1,626) доз.

Мі сорнітім-нын, кушдм уна колө сојны гөрысгы. Сылы колө вѣт сурс калоріј. Секи сылы колө-ескө сојны 150 грамм белокјас, 100 грамм жірјас, 900 грамм углеводјас. Мѣскуаса губернаын војнабѣ-на тѣдмавлѣмаѣс крестаналыс сојѣм-јуѣмсѣ, да јона омѣль вѣлѣма коланлун-сертѣыс. Сені војнабѣ гѣль крестана сојлѣмаѣс сутки-чѣжѣн сѣмын 42 грамм белокјас, 48 грамм жірјас да 623 грамм углеводјас. Крестаналѣн сојѣм-јуѣмыс њекѣн ез вѣв тырмымѣн, ез сетлы колан 5000 калоріјсѣ. Кыѣі сојѣны-јуѣны мѣјан крестана сѣкыд ужјас ужалігѣн? Мед-унаыс сылѣн сојаныс овлѣ руѣдгѣнаѣ, лѣбѣ ідѣнаѣ, картопель, чері (дај сіјѣ абу быдлун), аѣа лѣбѣ јѣвва шыд. Гѣжѣмын—щак, градывв пуктасјас. Јајтѣ, выјтѣ, колѣктѣ крестаніныд шѣча сојлѣ. Ташдѣм омѣль сојанторјассѣ крестаніныдлы колѣ сојны кык-мында: кынѣм-пыщкѣсад кык-мында сојан-јуаныд оз тѣр. Сы-вѣсна сѣкыд уж-дырјі крестаніныд тыр пѣтлѣмсѣ оз тѣдлы.

Омѣльжыка сѣјѣм-јуѣмыс крестанінілѣн овлѣ унжыкыс, ферт, суѣчытѣм-вѣсна. Унаыс овлѣ-і мукѣдтор-вѣсна. Ыщкыны-мунігѣн асылын воѣ мунѣны щыгјѣн. Ужалѣм-бѣрын, 2—3 час-мыгѣі, сојыштасны сѣмын куш-ѣнаѣ. Луншѣр-кад-гѣгѣрын крестанінін мыкѣ пуыштлас. ферт, јајтѣ быдлун пуны да сојны оз вермы. Сојѣмыс-сојѣмѣ костјасыс зев ыжыдѣс. Сіјѣ абу шаѣ сѣкыд уж-ужалігѣн. Сегга пѣс сојансѣ сѣкыд ужјас-дырјі мукѣдыс оз адѣывны. Став сојаныс мукѣдыслѣн—сѣмын ырѣша-ѣнаѣ да сола-картопель. Мыјда колѣ најѣс сојны, мед верман ужавны, мед лѣѣ вын дај шоныдлун! Оз-на-ѣд сещѣм сојѣм-јуѣмнад быд морт вермы ѣѣнвѣѣаѣн овны. Унаыс вѣсмывлѣны гыркпыщкѣс вѣсѣмјасѣн. Лѣѣ восѣм, вукѣдѣм, сѣлѣмсѣтѣм, морѣспаѣ-улын дојмѣм, сіѣі воѣѣ.

Сегга крестананылѣн абу лѣчкѣі сојансѣ пуѣмыс дај сојѣмыс. Сојансѣ вѣѣѣны омѣла мыскѣм дозјасын. Оз вѣѣны сојансѣ бус пырѣмыс да гут пукѣѣмјасыс. Сојны пукѣѣны мысгытѣм, ѣајт кіјасѣн. Став сещѣм ѣлѣчкѣіјас-вѣснаыс унаыс крестананылды вуѣжан-вѣсѣм-јас кутчѣѣѣны.

(Помыс лѣѣ мѣд №-ын).

Врач І. Кокаѣнін.

ГЫМЊӨВ.

(Февральса революцїя).

Вöлі война гыпкö —
 Чорыда гымалö;
 Гöгöр өдд щын кыптö —
 Нурыда шыналö, —
 Jöz кутіс пöдны,
 Оз вöлі тöдны —
 Кор волас пом?
 Вöлі морт-вїр кісөб —
 Вїзывтö шоржасөн;
 Чорыд муыс кїльзö —
 Вынөалö шожжасөн, —
 Сар-вöсна өурсөн
 Пуктїсны жүрсö
 Пöрыө і том.
 Вöлі Пїтер-карын
 дума сек думажтö...
 Вöлі Мікол-сарыд
 Гажöдчö-гуляйтö:
 Уөтöзыс жүб,
 Карзöмөн нуö
 Шож-вылын пїр.
 Лөкыс куїм водн
 Көкјамыс тöлысөн
 Вывтї уна лої —
 Jöz-вылö көлаөіс, —
 Омöлтчїс олöм,
 Гудыртчїс өдлöм,

Пузöдчїс вїр.
 Шогыс петїс ортсö
 Ужалыө вöжтырлөн —
 Мöда-мөдкөд ортчөн
 Сувтїсны котырөн, —
 Кыпöдчөм шығыс
 Здрöгкїтїс-шызїс
 Столїтса-кар.
 Ыжыд, чöрыд гымөн
 Россїя сырккїтїс;
 Сарöс лыїс гымњөв —
 Престолөыспырккїтїс, —
 „Велькеј Рувьн“
 Турбылтчїс-уөї
 Вїрјуыө сар.
 Вöлі сарскеј дума
 Пїтерын думажтö...
 Бур-jöz нокөөм шумö,
 Ез дыр зев думажтны —
 Бөөтїсны влаөттö
 (Коккїд-өд даөттö!)
 Горш-өзыр jöz.
 Вöлі Октябр тöлыс;
 Чорыд гым бергöдчїс,
 Озыр-влаөтыд вöліс
 Нем-көжлö чергöдчїс:
 Путкылтчїс важыс,

Овмөдчис гажа
Ужалыг жөз.
Талун дас во тырі
Лөј-сарөс чөвтөмлы;
Міжан-вылө пыр-на
Буржујјас лөвтөны:
Ыстөны „нота“ —
Ставсө-пө сотам.

Сөветлы пом!...
Пыр-на крука гыжјас
Кырышјас кеслөны,
Се-Се-СеР-лыг „мыжјас“
Пузувтны көсјөны, —
Колөөкө, — волөј,
Огө зев полө —
Се-Се-СеР јон!

Нобдинса Виттор.

12-III-1927.

Комі аңлы.

Ен те төдлыг долыдсө,
Нем ен адзыв кокнөдсө,
Бытөө мыжө сурөмыд,
Ужөд-нокөн тырөмыд —
Олан чөв.
Ен те төдлыг правасө,
Нуін быд लोक „славасө“,
Мезјыв¹⁾ шытө лөдтисны.
Шоша-вылад рөттисны —
Мез ез вөв.
Ен те вшкыв права-дор,
Сөмын төдлін пачвомдор.
Зувкјин потан луныг-лун.
Војын воштө тенгыд ун
Бөрдан пі.
Керка-карта ідралан,
Водтөз өтнад котралан,
Чельад-јастө ыштөдан,
Кыз-мыј верман ештөдан —
Пуө кі...

Гурлі щыгјөн овлыны,
Кіссөм паскөм новлыны.
Гінва-н бантө мыөкыны,
Верөс нөјтөм кыскыны —
Ој да ок.
Верөс мунө заводө,
Тенө щөщ-жө нуөдө.
Кер-дорө-кө мөдөдчө,
Те щөщ мунны лөсөдчы —
Лоас нок²⁾.
Тажө олөм колөма,
Сөветвласт-өд воөма.
Өні права тенад ем,
Сөвет кывзө шыасөм —
Сувт да шу:
„Өтлас уж мем вичмөдөј,
Важ लोक нокыг личөдөј,
Чегам важ-дор пыкөдјас,
Пемыд-інын кутөдјас —
Вештам ру!“

Пармазон.

1) Мездыгөм-јылыг.

2) Мор, уж.

Бурасіс.

Варукс бөрјісны фелегаткаө. Мортыд суг вөлі, ічөт-дырјис школаын кујим во велөдчыліс.

Верөсыс сылөн, Вас-Јогор некөн ез велөдчыв, неграмотнеј. Вас-Јогор крут-коф мортыд вөлі. Бабајаслыг ыжыдалөм, јешшө-нын аслас Варукыслыг, весіг ез рафејтлы. Мыјөн кывліс ыжыдалөм-фелегаткаалөм Варуклыс, Јогор скөрміс да скөрміс сы-вылө,—коф сесга керкасыд пышјы. Варук-кө мөдөдчас кытчөкө, оз лыст порогсө вокковтны вістагтөг. Оз-кө јуаг да сіңи мунас, верөсыс маф леңас керка-тырыс, горзөмысла керкаыс коромінанас вескыда тіравны кутас. Колө-кө Варуклы фелегаткајас собранне-вылө мунны, верөсөс ылөдтөг некыңи оз мын. Бөрінас паксө-ескө віңны-жө лоө-да: Јогор төдлас-да чеплавны да певјавны кутас. Вас-Јогор ескө рафејтө ассыс гөтырсө, да мыј керан, оз лепты фелегаткаалөмсө.

— Собраннеагөм, учреждөнејасөд ветлөм, лыффыгөм,— ропкө пыр Јогор.

Оліс Варук Јогоркөд куға-нын, шыч-ні-рач ез мунлыны. Мустөм лоі өніја-коф олөмыс, верөслөн увгөмыс Варуклы.

Өтчыд Варук, шог палөдіг-моз, лыффыган-керкаыс вајіс „Комі Сікт“—газет, лыффыны бостгөіс. Лыффіг-мозыс мөвпыштіс аслас курыд олөм-јывсыс. Ышловзис:

— Мыјда нывбаба вьл-ног овны бостгөмаөб, сөмын ме аслым, көк-моз, туж ог адзы.

Адзис коркө Јогор гөтыр-кыс нега, скөрмөм-пырыс шуіс:

— Бара-нын нега-бердө кутчөігін? Лыффыгөмөн алы мыј кынөмыд пөтө тенад? Кымыныс ме теныд шулі, шыбыт, міса, немужтан ужтө. Алы баруңөө Ільө-ныв-моз воштысны көсјан?

— Кывзы, Јогор, мыјла-нө те быд здукин відчан. Ме некущөм баруңөө ог мөвпав велөдчыны, сөмын көсја төдмагны став муыввса олөмнас. Буржык лоө, вај кывзы мыј-јылыс гөжөны тајө негаас, мыј бостгөмаөб нывбабајас өіктјасын вөчны,—меліалө Варук.

Јогор дөзміс гөтыр-кывјасыс, кывзыны оз көсјы. Нецыштіс негасө Варуклыс да пызан-улас шыбытіс.

— дугды немужтныд! Мун гумла-вылө іңасла ветлы. Ме ачым ог вермы, кынөмөј вігө.

Котөртліс Варук іңасла, гөгөр ідрасіс-кыщовтіс. Рытнас бара вьл нега, „Ордым“ вајіс клубыс. Нежјөнік лыффыгны кутіс, коміөн ставсө зик гөгөрвоө.

Сафміс Јогор узаныныс, четчис, нецыштіс Варук-кыс негасө, кікымлөс шыбытіс. Варуклы балябөјас тувкіс:

— Мун вод!

Bodic Варук, медем зык ез лыб керкаын. Ачыс пыр мөвпалө нывбабajas-жылыг, најө уж-жылыг. Газетыг лыдфывліс: өтілаын чельды сад востөмаөс, мөдлаын—жаслы, агныс сені пес лөгөдөны. Мукөд уж мужікжаскөд өтвевт нуөдөны.

— Кызі мыж-ескө бурөдны Јогорөс. Фівө, быдторјөн кылө ветчывліс, кывзывліс менгым, өні со... ош-код кутіс лоны.

Заводітіс Јогоркөд горнытны, өті-мөдтор вігтавны, мед-бөрын көсјіс вужны делегаткаалөм ужө, вігтавны, мыј сыыг бурыс.

Јогор нінөм ез кывзы, горөдіс:

— Уф!—ачыс бара ныргорөн унмовсіс...

Өтчыд Варук газетыг лыдфис вот-жылыг, арталіс—мыјда налөн лөб.

Јогор сені мургө-мафкө, став служашщејжасө „ошкө“, Варук-вылас кулакнас ершагө. Пыралөма сіјө ісполкомө, сені кодкө вігталөма: тенад-пө вотыд таво 15 шајт. Варукөс, быдөнөс сы-вөсна відө.

Віқөдіс Варук верөс-вылө, нуммуні:

— Ен мургы, Јогор. Ме закон-герті арталі-нын мыјда міјан вотыд. Сізім шајтыг уна оз ло.

— Кыг-нө сіјөс арталін?—горзө Јогор.

— Газетыг.

— Ферт-нын теныд закон газетө гіжасны!

— Лант увгөмыд, нінөм-кө он төд. Ме ачым ветла ісполкомө,— кыввісіс Варук.

Віқөдө Јогор, балабөжсө гыжжалө, оз верітчы сылы:

— Но, фівө, збылыг-кө-нө сізі!

Варук бөгтіс газет, мөдөдчіс вегкыда вөлөгтө, ісполкомлаң. Локтіс бөр гортас долыда, вашјалө.

Јогор оз ескы бабалы, дөзмөма:

— Јанөдіс став јөз-воғас. Быд мужік серавны менө кутас: бабаулын-пө олан, сылыг кывзан, ісполкомјасөд ветлыны лезан... Ылө-дас-кө, кувтөзчыс трагічаөс гымөда...—мөвпалө баба-јывгыс.

— Но мыј?— јуалө Јогор Варуклыг, мыјөн сіјө керка-порогсө үдітіс восковтны. Сөлөмыд бурміс газетнад?

— Вотыд міјан сөмын сізім шајт.

— Мыјла-нө-ескө чінтөмаөс? Меным тајнө со 15 шајт вігталісны,—оз ескы Јогор..

Збыль вотыс Јогорлөн сөмын өзім шајт вөлі. Кокніа-і мыні сымындаыд. Сетыган, Јогор лічөдыштіс Варукөс делегаткаалөмыг. Вегіг унатор вөлі јуаслас Варуклыг.

дыр-мығті-нын сы-бөрын Ваг-Јогор ошјысө мужікјаслы аслас гөтырөн:

— Варук велөдчөма, унатор төдө. Делегаткаалөмыд-тај абу омөль вөлөма.

* * *

Med köт гаҗдөг менам ки,—
Кыв ог шу,
Гаҗдыг полад сөмын ти—
Синныд дув.
Ме-өд мулөн мырғыс пі:
Мырга нем.

Сыыг немчөж ог кидмы,—
Муса мем!..
Менам соҗын кылө муз,—
Муз да-јон.
Нужда-вылө ебөс нуз,
Гөлөм дон...

Пармазон.

Важ-дор шогыс нывлы.

Мыл тан увган, коді коріс,
Мыла тазі песан кыв?
Кущөм туҗвеж тенө соріс,
Вістав меным, муса ныв?
Оз-ө тенө мусмөм вөтлы,
Оз-ө вөтлы шудтөм час;
Муса мортыд сетчіс мөдлы,
Індіс теныд шоган¹⁾ „пас“?
Гашкө пөдтө тенө ылөг,
Первој-пітө чужтін-да,
Сін ен чөвтлы те сы-вылө,—
Јірө шургін веккыда?
Гашкө өні јанөд гојө,
Гөлөм сотчө, бын-моз;
Ветлан сеті војыс-војө,
Кывзан— бөрдөм кылө оз?
Гашкө пыцкад быдтас јірө,
Батыс-мамыс полан-да,
Сорні оз ло медем мірын,
Олөм пуан җескыда?
Кытчө воштін долыд олөм,
Алы воштіс сіјөс мөд;
Кысаң чужі бөрдөм, полөм,
Вај-жө, нылөј, сорні сет?
— Менө һекөд җик ез вошты,
Ачым вошті ачымөс,

Озыр-вылө бөсті-ышти,
Ворсөгі ассым гөлөмөс.
Воші мічлун, воші долыд,
Воші мусук—озыр Ваң,
„Октябр“ лунгаң менам шо-
гыд,
Ола-өла²⁾, да оз лаңт.
Сөгга лөныс ез-на лолы,
Сөгаң, бытө, ола вөт.
Өкмыс во-һін сы-бөр олі, —
Бур уж вөчөм ог-на төд.
— Лаңт-жө, нылө, важ-дор
бөрдны,
Шоган чашка јуөм лок, —
Агтө шщөлө һе-жө јортны,
Шоган важлыс песны нок³⁾.
Вогты сінтө, југөр угө...
Тажө југөр—шуда-ін.
Сотсіализмөн коді шугө, —
Ужалысгыс оз јор өін!..
Сылаң мунам, секі вылман,
Секі вунө „озыр Ваң“,
Өтув мыркны⁴⁾ ужө зильман,
Адқан долыд, адқан гаж.

Пармазон.

1) Шог.
2) Өлөда.
3) Мог.
4) Мырғыны.

„Кымын нөйтө, сымын мусмө.“

I.

Сөкыд Окулылы овны. Ічөтөн-на Олөш-сіктө вајисны. Ічөтыгаң слугаалө-ветлө, пыр мыј-ебөссыс тојтө-ужалө, а жалытыштны не-кодлы. Некод оз шулы: вај-пө, Окул, ічөтїка шөјтчышт. Пыр шу-оны: „Окул, терыбжыка. Вај тајөс помыштам, дај сөгга мөд уж-дорө колө мунны“.

Окуллөн бағ-ны, мам абу. Бағсө езі-і төдлы, мамыс јона-на ічөтөн колыс. Муртса Олөш-сіктө воіс, пыр-і кулі. Чакоткаөн кујім во вігіс. Став јајыс вывгыс сылі, зік орт-коғ вөлі ветлөдлө, јөзыс быдөн вөлі сыыг полөны, некод оз көсјы ас-гортас леғны. Вегіг һаңтортө сетасны буқыштчылөмөн.

Өні Окул—невеста-ныв, міча да шағ. Шөркоғдем тушаа, абу кыз-ны, абу вөсны. Віқөдлас гіннас те-вылө, да бығтө гөлөмтө өз-тыштас. Гінјасыс сіңі-і ворсөны, сөмын ворснысө некодкөд, ворс-нысө оз леғны. Уна зонјас ескө көсјыласны другасны, сөмын бо-был-вөсна гөтыр-вылө оз бөстны. Ічөтїка-кө пурыштны, сы-вылө зонјасыд лутөг! Мед сөмын пурыштөма, а бөрас көғ сөгга мыј.

I.

Өнө-Колө важөнгаң-нын Окул-бөргө вөтлысө, важөн-нын көсјө гүгөн пурыштны, сөмын некығ оз вермы. Окул оз сетчы. Етацөм містөмкөд-пө ог-жө понды ветлыны. Буржык-пө кувны, ловјөн гуө пырны, сыкөд ветлөм-дорыг.

Өнө-Колө ічөтїк-коғ тушаа, гөра чужөма, ар кығ көкјамыса. Чужөм-вылас зөв омөль. дај ачыс сіңсө абу јон. Лөквігөмөн віглө-ма да быдөн вешкыртчөма. Гінгуранјасыс вөјөма, гіндорјасыс лөзөг.

Колө некығ оз вермы Окулөс раммөдны, некығ оз вермы ас-дорас песөвтыны. Ачыс том војтырјаслы век ошјыгө: ме-пө сіјөс ра-фејта, сіјө-пө менө рафејтө.

Олөш-сіктын бөстөмаөг аслыс-пөлөс мода. Кымын јона рафеј-тан, сымын јона колө нөјтны. Нывјас-кө оз рафејтны, зонјаслы најөс колө нөјтны. Рафејтөны-кө, бара-жө нөјтны. Том нывјаслы—ыжыд мат. Гырысжыкјас да пөрысжыкјас ескө радөг. Најө збылыг чөјтөны рафејтіг. Зон-кө најөс нөјтас, бөрас зөв радөг лөбны, сур-тө і вјнатө лөвөдасны. Ескө јө лөзөдтөчыс мукөд-дырјі нөјтасны, да налы бығтө зік вегкоғ. Јөјыс-ескө дојмө-жө, да некодлы оз но-расны, став віөөмсө гүгөн нөбаласны. Сөгга зонјас-кө том нывјасөс нөјтасны, зөв на-вылө вежөгтөны: со-пө-өд сіјөс кущөма мусукуыс рафејтө, тасмакөртөн-пө нөјтөма.

Зонјас вельмөмаөг-да, пыр кїныс лудө, пыр колө ворсөдыштны. Мөда-мөдыслы јона і ошјыгасны:

— Аттö, сомoкaст, jонa-жö мe cижöc кучкaлi... Гоморöн лыжöм, вeгiг вöнжaсöj opжaгic...

Зонжaс мöдa-мöд вeжмöныc oшжыгöны. Öтi нöйтöмa муэтöзыc, мöд coj pyзaвтöзыc, кoжмöд сыг jонa. Быдöнлы колö oшжыгны, нeкoд оз кöсжы iчötö пукгыны, быдöн кöсжöны щaпiтчыштны. Зонжaс нeкoдыг оз повны. Öлöш-гиктын чiршöдöлыг абу. Öлöш-гиктын став мужикыc öткoдöг. Вaжыoаң-нын сeнi тaцöм мoдaсö бoгтлö-мaбö.

Öкyлöн нинöмтop абу. Нинöм нeкoд сылы оз сет. Ужалö мыj eбöсыг, a кынöмыc пpameжa оз-i пöтлы. Гоjныд пукгaс-дa, вeк мы-жыкö пoлыштö. Ужалö jöзлы, a jöзыд нинöм сылы вoчa оз сетны. Муртса-тaј слугaалöмыг пaгкöм гeтыштaсны, дaј cижö кущöм-сypö-öc. Jöз-мoз-eгкö jонa мiчa сapaпaн вöчны гажыc пeтлaс-дa, оз вep-мы. Кущöм-нын щaпiтчöм. Фeрт, eгкö-i, cкoтa-кoд-дa, кыг бapa бo-быллы oзыржaс-бöрыг вöтчыны.

Öнö-Кoлö cпoкoј оз сетлы, вöтлыгö Öкyл-бöргa, пыр кöсжö нöйтны. Öкyл-eгкö-i вoзcaсны вepмö, дa оз лыгт. Кыг-нö зонжaскöд вoзcaсны лыгтaн, став пöрыг jöзыc-öд шeмöстaсны, oлaн-нoг оз сетны, быд-гикас oмöл гopнiсö кыпöдaсны.

Öкyл дыр пышжaлиc, дыр Кoлöлы eз cypöдчыв. Cöмын-нa Кo-лö аджaс, муртса кyтыштaс дa кöсжaс кyчыны,—Öкyл пeсoвтчaс дa зeв ödjö пышжaс.

III.

Öтчыд Кoлö вiнa jyöмa, нapoгнö eщa jyöмa, cöмын jонмöдчö-мa, збoжмöдчöмa. Boјпукö лoктaс-дa, быд пeлöсыг кopыгöб, гyгö-ник гoңжaлö-вeтлö. Пaлaд-opдыг сeггa Öкyлтö i аджic. Öкyл-eгкö мыжөн кaчaлиc, пыр-жö-i ывлaö угкöдчic, пышжыны кöсжic, дa eз уфит. Пoсвoзын Кoлöлы jypöиc шeдi-дa, кi-гöгöрыc гapтыштic, сeг-гa кыз бeдфöн мыj eбöсыг кyчкaвны кyтic, кытчö вeскaлö, cетчö-i кyчкö. Öкyл-eгкö eз кöсжы нинöм шуны, дa быт лoи oјöстны, eз вepмы тeрпiтны.

— Кoлö, мыj-нö вöчaн?.. дyгды-нo... O-oј, jöзжaс, мeздö!

Кущöм aли мeздöм! Boјтыржaс cöмын гeрaлöны. Мyкöд зонжaс-ыc jешшö ыштöдöны, тeш-кoд кaжитчö. Тышкaгöмыc бытчö кущöм-кö гаж вaјö, вoм жepгöдöмaöг дa вiчöдöны.

Кoлö муэтöзыc нöйтic Öкyлöc, бeджaсыc быдcөн тopпырiгöз чeгжaгicны. Музic-дa, дyгdic, jypöиcö лeзic.

Öкyлöн став jaјыc чöсмaлö. Муртса кepкaö пырic дa пö-лaтö кaјic, гинвaыc тyргöмөн пeтö. Boдic, нeкoдлы нинöм оз шу. Jyрыc ставыc жyгaлö, кyлак-гыргa jöгжaс кaјöмaöг. Бeдтyјтi вiр-гaджaс кaјöмaöг, чyжöмыc лöзöдöмa, jypöиc лöз, jaјыc ставыc тi-рaлö. Ачыс сыркjалö.

дыр Öкyл пöлaтын кyјлиc, дыр чöлa oлиc. Унa-гикас дyмжaс jypaс гöгöртicны. Ac-дyмгыс унa-нoг oлöм пaнлиc дa нинöм-вылö eз вepмы cувтны. Пышжыны-eгкö... дa кытчö-нö пышжaн, кoдi вiдчigö.

— Гашкө, кодкө бур морт гурас да мездас. Гашкө кодлөн-кө жалыс петас...

Өкул ыжыда думайтны оз лыт. Мукөд-дырји мыкө көсжылас шуны, да друг кывжыңјас лаңтас, повчыштас бытто. Некор ассө ыжыдө оз пукты, пыр улөжык летчыгө. Мыјөн-көт сјјөс өіктса јө-зыс оз шуны, нінөмыс оз лөгас. Сөмын нөјтөмыд дажө оз кажітчы. Некық оз вермы гөгөрвоны, мыјла сјјөс нөјтөны. Ачыс Өкул некөдөс оз өбөдіт, некөдлы некущөм омөлтөр оз вөч, вегіг оз думыштлы. Быдсөнлы буралө, быдөнлы ас-думгыс бурөс өіө, быдөн-вөсна төждыгө. Мыјла-нө сјјөс ассө пыр өбөдітөны, нөјтөны, кезөвтөны.

IV.

Өкул-дінө пөлат-бердө уна нывјас локтісны, ставныс зев меліагөны.

— Өкул-нылө, теныд-жө-і овнысө... Јона-жө, нылө, тенө Колыд радејтө. Мыј-дыра-өд со, нылеңкөј, нөјтіс!..

— да... сівја теныд овны! да-өд мыј кызта бедөдөн нөјтіс. Јешшө-өд сөгга тасма көртнас,— шуө мөд ныв.

— Абу-жө-егкө зік долыд-да. Ачыс Колыд нуңу-код-на-жө-і ем, да нывјас-дорас көт мед-егкө ез-на кутчіс. Бур зон-кө-інө јешшө, кыввізіс сетчө томыңк Сашө, Өкуллөн пөдругаыс.

Өкул гусөңік сырқјалө. Некөдлы нінөм оз шу.

— Кыті-нө Колыд оз туй! Менө-кө егкө радејтіс, ме лока-нын сјјө меліалі-да,— шуө бара олөма-код ныв.

— Лока шаң зон-егкө-да... Мі-вок-код-вылад јешшө со оз-на і віқөдлы,— шуө бара паскыд чужөма ныв. Коркө пігтіөн віглөма-да, чужөмыс ставыс гуранчөма, серөгсөма, бытто зев уна лудік чужөмас ласкысөмаөс.

Јона дыр нывјас сорнітісны. Быд-ногыс војтырөс кезөвтісны да ошкісны. Уна ныв кольөдчыны петаліс. Мукөд нывјасыс муртса петаласны, кілчө-помөз зонмөс кольөдасны-да, бөр пырасны. Мукөд нывјас дыр ветлөдласны. Кодјас өтпөлөснас петаласны, лөзөд-төздыс-нын кымаласны, а век оз пырны. Зон-дорын шоныд кажітчө. Том-војтырлы дыр көзыдыд оз мөртчы. Зон-кө шуас: „пыр-нө-інө“,— вөліс сөгга угкөдчасны керкаө, да өдјөжык патчөрө шонтыгыны каясны. Мукөд нывјас пас пагталасны да кольөдчыны мунасны. Паскөмөн кольөдчыс нывјас-піыс шоч морт-нын бөр бергөдчылас. Унжыкыс војбыд-кежлө мунасны...

Өкул өтнасөн көлі. Некөд-нын сјјөс оз эскөд, некөд сылыс думсө от торкав. Патчөр-вылын емөс ныв кыкө-кујім, да најө ас-јывгыныс сорнітөны. Быдөн мөда-мөдныслы асгыныс кольөдчөм-нысө віставлөны, быдөн көсјөны ошјыгыштны, гусаторсө эбөны, а сешөм-тащөмторсө кујім-мында содталасны. Өкул-јылыс некөд-нын оз сорніт. Өтнасөн сјјө гөлыңіка кујлө. Став јайыс јукалө, вегіг

кісö лептыны оз зермы. Муртса-на кöсјас вöрзöдыштны, јуковтас став јаж-кузасыс, сöлöмас бытöо лечыд куз пурт быщқасны. Кок-јасас бытöо со пудја ізјас öшöдöмаöс. Став јажыс гöктаммöма. Пелјасыс кыкнаныс тингöны, бытöо вичкоын ватагаалöны. Öкүл гусöник бöрдзис. Вомгорулас нöжјöник вашкöдö:

— Збылыг-öмöј некod оз мезды... Збылыг-öмöј некodлөн жалыс оз пет.

Ичöт-Иван.

Гöкыда овлöма.

(Важ-нога олöмыс).

— Вистав-вај, Олга-тöтка, важ олöм-јывсыд. Мыјла те сецöм жугыль лоöмыд? Пыр ышлолалан!

— Öнитö мыј овнытö нывбабајасыдлы-ичмонјасыдлы. Абу војдöр-коф. Ме мöвпышта аслам важга олöм-вылöм-јылыс да сінваöј пыр-і чепöсјас. Гöкыд, муса пі, важөн вöлі нывбабаыдлы овны. Став лок, дурк олöмыс сы-вывті мунліс...

„Менö сетлісны, ачымöс јуавтöг муна алі ог, бур олöмö, Левö-сајö, дасквајт арöсөн. Мужикöј вöлі-ескö öтка пі-да, јона-жö курыд вöлі олöмöј.

„Гöтрасöм-бöртыс мужикöј муніс Сібырö најöтка-вылö. Тулыснас ез во, кык гожöм сені гожјіс. Багыс сылөн, — поконьнік, сарство-небеснö сылы, — зев вöлі лок, пыр нöјтліс асгыс пісö, — менным мужикöс, бытöо... Во-мыгты мунöмгаң менам чужі пі—Ва-сілеј. Еңкаöј вöлі мужиклы тöтка: ајка кыкыс гöтраслöма. Најö менö пыр öтдортлісны, пыр зільісны вöтлыны бöр гортö.

— Мыјла-нö ен пет лібö?

Ме-ескö кöсјылі петнысö, да мам-баг ез щöктыны: чој-вокыд-пö ендасны, јанöдан-пö міјанлыс став рöдвужсö, — шуісны. Сегга менö ајка-еңка ез кутны вердны. Нансö лоі вајавны баг-гортыс, сіјөн і овлі. Вегіг оз леңны вöлі ужавны асланыс овмöсас, вöтлөн-нытö-да.

„Öтчыд колö вöлі мунны віз-вылö ыщкыны. Бостісны ноль ужалысöс. Менö оз катöдны: кагатö-пö віз, агныс-ескö öтдортöм-куза оз бостны менö, зільöны, мед ме пета најö олöмыс. Ме ог колтчы. Нуі кагаöс мам-ордö, ачым мöдöдчі ыщкыны. Асывнас менö ез вердны, мöдöдчі цыгјөн. Вöлöкас öти пöфельшыкыс сетіс меным нантыра пестер: на-пö ну да нансö сој, цыглаыд-пö ебöсыд оз ло. Ме бості пестертö. Сені матын вöлöма еңкаöј, тöдліс пестер сетöмтö, дај ме-бöрза кутіс мунны, мед ме ог сој нансö. Сі-зі сојны ег-і вермы. Пöфельшыкыд-ескö меным бур-пыдді сетіс

пестерсә, а мем локжык лоі: шыгјон катөді ульяһ-тырөн пестер
12 верст-сајо.

„Виҙ-вылө воом-бөрті еһка һаһсө ідраліс вөр керкаас. Бара ег
вермы сојһытө. Кһнөм һукуртө. Шојтчыштөм-бөрті ајка сеталіс
косајас, ез сет меным өтһамлы. Ме понді корһы, сіјө менө локыс
ыстө гортө, кагатө-пө, летчы, виҙ. Өті коса коліс. Ме сіјөс богті
дај муні јөз-бөрһаһыс шөщ ышкыһы... Воіс өбөдајтан кад. Ајка пу-
іс шыд кык рачөн (пөртјөн), којмөдөн—рок. Пукһалісны сојһы. Ме
һа-бөрһа шөщ пукоі. Еһка оз леҙ сојһы, гортө вөтлө шыгјон. Бог-
ті паһ, паһасһы куті. Төткә өтторја кучкө паһө мыјон-сурө, оз леҙ
сојһы. Сегһа скөрміс, да менһым паһтө кучкис пурт-дорышөн. Ме-
һам паһыд усі кырымыс. Еһка богтіс дај чегіс шөрі, сегһа шыбы-
тіс кикымлөс. Ме һинөм ог шу, төрпһта. Богті пурт, муні вөрас,
кулышти сумөдтор, сегһа кусһалі баф воропө, паһ-һода бара лоі.
Муні-да, бара куті һакөд паһасһы өтһаһыс. Еһкаөј ҙикөҙ пуҙис, бог-
тіс пурт дај паһыштиг-кості менам сумөд-паһө зарскіс... Забедһө
вывті лоі, ег вермы кутчисһы, сһһваөј шорөн рожаһан-куҙа летчы-
һы кутіс. Шуһн-көт-ескө-һһн мыјкө, да мыј сыыс бурыс. Јешшө јо-
һа өтдорһасһы Коди дорјас менө. Секи-өд, өһіја-һоз, правленһеад
өһ вөлі мун һорасһытө. Агтө-жө секи вөдасһы, өһекајһасһы ..

„Ајка вөлі сојө өтһас пөртјыс, вескыда бивывыс. Сіјө меным
шуіс: мыј-һө-пө мырдөн сујһан, оз-һһн-пө леҙ-да, лок-пө паһав ме-
көд... Тајө өті бур кыв сылөн һенһас меным вөлі. Нен ог ву-
һөд сіјөс.

„Сы-бөрті төткә кутіс һөјтһы менһым кагаөс—Вагукөс. Өтчыд
шыбытліс став зыбкһас (потһнас) жождө. Кулан-выјһн, коһөр,
вөлі. Кыҙкө-тај сегһа ловзис-жө бөр-а“.

Вельдыр Ольга-төткә кыв шутөг оліс. Ышловзис:

— Мыј өһі овһытө һывбајаһысдлы. Бура вөчөһы өһіја јөзыд—
һывбајаһастө пуктөһы бур морт тужө-да. Өһі, ферт, ме-коф төм-дыр-
һа олөһыд һекодлөн оз вермы лоны. Өһі дорјөһы һывбајаһастө.
Јоһа дорјөһы. Зев бур сіјө...

Супи-Колө.

Ен бөрд, нылө.

Мыла бөрдан, міча нылөј,
Кістан сінва лун і вој,
Чужөм-вывгыд вірыс бырө,
Вісөм бостас јона зев...
Мусук тенад регыд локтас
Служба-вылыг гортө бөр.
Вылтор јөзлы уна вајас,
Теныд долыд лоө щөщ.
Ен бөрд, зарні, муса нылөј,
Кокні лоас овны тед,
Ен кіст сінва чышјан-вылө...
Гажөн мусук олас мед.
Асгыд гөкыд олөм кокнөд,
Сөлөм-вылыг вешты шог,
Ывла-вылын јуртө палөд.
Тувсов шонді дыр оз ло...
Мусук тенад вывті авја,
Кыггө-пеггө југыдлань.
Тенад шөгыд сотө сөлөм,—
Оз лең мунны југыдлань.

Гчөт-Іван.

Мамö vidö...

Клубö ветла—мамö vidö,
Шуö сура сөтөн.

„Мöдыг мунан, jорта gidö,
Олышт лун-мöд сетөн!“

Спектак-вылыг локта,—jортчö:

„Jенмöj, перjы өинсö!
Комунисткöд таjö гөрөс,—
Бырöд мичалунсö“.

Празник воас, нига лыффа
Мамö бара пүб:

Мун-пö вичк-ö,—нига мырфöдö,
Сотны пачö нүб.

Кружок-вылö ветла,—горзö:
„Jенмöj, чег-пö коксö.“

Пышкад тенад аңтi ворсö,
Индö омöл ноксö“.

Соjны пукоам, мамö пузас:
Мыjла-пö он пасjас.

Сенi jортчöм лыффас кузöс,
—Вöтла аслам гортыг.

„дырö тазсö, нылö, дуран,
Çета верöссajö.“

Верöс кабыр-улö суран,
Вунö ужыд таjö“.—

—Сöвет ужыг ме ог ледчыг,—
Мамöлы ме шуа,—

Верöс абу кутыг-лезыг,
Кувтöз ужсö нуа!...

Пармазон.

Тувсов рытö.

Из-ju-дорын, веж луд-вылын
Гонjалöны зоричjас,
Jугыдгөрpда, лöза рөмөн
Çирдалöны зарниjас.

Шондi зарниалö-ворсö,
Мича лöзөг кымөрjас.
Jенеж кымөрjасөн ворсö.
Ру-пыр кывтö jенежтас.

Гажа ваксö ортса сынöд,
Лолалö пöс, чöскыд дук.
Вojлö¹⁾ нимкофысла вiрыд,
Гöлөм jöктö: jук-да, jук...

Лунтöв улjöv-коф çик—небыд,
Пöлтö сынöд-пиыг jум.
Ыштö дөлыдысла лолыд,
Видчиöө век мыjкö дум.

Сылö нia чальjас-jылын,
Вежгыласö гажа-каj.
Кылö пиijас²⁾-бердын, вылын,
Гудöкаоö колiпкаj.

1) Вojлö—ödjö котралö.

2) Пиijас—облака.

Нылка сылө, бурлак ворсө:
„Котөрти да котөрти“..
Сынөдгыјас-куза кигсө,
Јургө гора јөла-шы.

Бурлак гусөникөн нывлы
Шуб: „Нылка, кылаң он?
Муса Таңук, ог пөрјавлы,
Менам тетөг оз лок он“.

Рөдник³⁾ лыа-пйын булгө,
Топта⁴⁾ уғө жуҗыд сон.
Кутчиглөны бердыс-бердө,
Окасөны ныв да зон.

Віја-өгыр.

³⁾ Рөдник—кључ.

⁴⁾ Топта—топыда,

Цермакјас-сорњи-ногөн.

Комі му.

Көркө менө мамө чужтөм
Комі мувлын, посадын,
Пым гөлөмө сижөн кыскө
Овны гажа вөр-шөрын.

— „ —

Комі, муыс меным дона,
Быдми, ола сывлын дыр.
Вира пым гөлөмнам жона
Ме раҕейта сижө пыр.

— „ —

Муна, каја парма-жылө,
Горөн піҕна җужөта,
Быд-пагта ас говкыс¹⁾ кылө —
Комі јөзсө сажмөта.

— „ —

Быдтор дона меным татөн;
Віҕҕез, вөррез аҕҕө гін,
Југыт шор котөртө матын,
Сен гумельник²⁾, то өвін³⁾.

— „ —

Басөк⁴⁾ нылөј летчө валө
Гөрд запөна, віль дубас⁵⁾.
Віҕҕез-сајын вон, тыдалө
Ыжыт тыөн пемыт рас.

— „ —

Шоныт рытөн керөс дорын
Кіссө піҕна, кыҕи ва,
Міча ныллес җужвыв, норон
Сывны пондісө бура.

1) Јөла.

2) Гумла.

3) Рыныш.

4) Лбөнд.

5) Платтө.

Мунда шогыс сетөн кылө
 Умөль олөм, гөкытлун,—
 Тырмас бөрдны өни нылө,
 Виль олан-дыр,—оçлан мун!

— " —

Гөкыт лун чулалис⁶⁾ бөрө
 Öни локтис мөдик кад,
 Пиона виль⁷⁾ сылө горөн,
 Ме быдөнныт понда рад.

— " —

Комі муөт ме ветлөта,
 Кыз јенөжөтис кымөр,
 Олан аггиным сылөта⁸⁾—
 Менө төдө му і вөр.

— " —

Асыв кадөн міча лунө
 Ме лолала сөстөм ру;
 Сыланкыв гөлөмгаң мунө,—
 Теныт сыла, Комі му!

М. Лікачов.

Пурга

Öк, погодда кыщөм талун,
 Гиннебан он аззы те,
 Бурскө вөлыс пөснi шагән,
 Зев катгигi доддас ме.
 Төлыс пөлтө, лимсө⁹⁾летө,
 Уннөв⁹⁾ керас, кыз көјин,
 Сиз і ыртө, быдөс вөтө¹⁰⁾
 Нем он аззы, кызi щын.
 Гөлөм жагвыв¹¹⁾, кылө, вөрө
 Бытте недолыт¹²⁾ өддөн,

Јурын сиз-жө, кыз өтөрын¹³⁾
 Абу дума, не герөм¹⁴⁾.
 Но да тырмас јур өшөтны,
 Менам уна ешшө вын,
 дугды, төлөј, уннөв-пөлтны,
 Менам гөлөм сотчө, пым.
 Öк, погодда талун петөм
 Гиннебан он аззы те.
 Шогсө бокө, понда горөн,
 Пурга, сывны текөт ме.

М. Лікачов.

6) Прөјдитис.

7) Вылөс

8) Сылөда.

9) Омлалө

10) Вөјалө.

11) Нөжјө.

12) Абу долыд.

13) Ывлаын.

14) Герам.

ВЫЛ КОМІ-ГІЖЫГЈАС.

Во сізім-сајын-кымын, кор комі гижөдыд муртса-на кок-жылас кутіс сувтны, код-гурө вөлі шуоны: коміјаслөн-пө оз артмыв міча шылыд гижөд, оз лолы комі поезіја; комі кыв-пө вывті гөл-да, он вермы сіјөн паскыджыка бергөдчыны, сөмын-пө артмас гашкө омө-лык, „черөн лөсјөм“-код проза, тащөм-кымын: „пон увтө, мөс бак-сө, вөв гөрлө, каң һавзө“.

Тақи серавлісны код-гурө (коміјас-жө!) мед-воzza комі стікот-вореңнејастө, почо шуны—комі поезіјалыг мед-воzza воковјассө.

Ферт, ез ло сізі, дај ез вермы лоны: быд жөзлөн ем кущөмкө-да, кущөмкө культура, кущөмкө-да, кущөмкө поезіја,—сіз-жө-і комі жөзлөн ем. Коди төдас: војдөр-кө-егкө вөлі слөјыс комінад гижны да комі гижөдсө печатајтныс, колөкө, мыј-выллаын-һын өні вөлі художествоа комі літератураыд?

Богтам-кө мі бөрја вт восө, сетыс-һын адзам, кущөма быдміс, озырміс, шаһміс-мічамміс комі гижөдыд (проза да поезіја). Комі жөз-пөвсыг вочасөн петөны выл гижыгјас—комі бельлетрістјас, комі поетјас. Сөмын і өні-на абу тыр-слөјыс налыг став гижөдсө печатајтныс—оз тырмы міјан унатор-на, көт һига леқан-һын да журнал редактсіјаын гижөдјасыс кулөны (гырыг мөздор-јасөн!)

Паскыд көмі муад вөлөмаөг прамеј гижыг-вынјас. Гіжан-тујыс (слөјыс) налы еща вөгөс сөмын-на вожын-сајын КАПП лөгөдөм-гаң да кор кутіс петны „Ордым“ журнал.

Выл гижыгјас-пөвсыг јонжыка төдчө:

Біја-өгыр.

„Небыд улывј-моз-жө кігө
Нывлөн мыла ғылөм-гор:
Өдлөм-пыщкө јем-моз пырө,—
Шоглы абу пом-һи-дор“...

„Пөс-віра өдлөмсө том-нывлыг
Өз бурмөд чужан-өіктса гаж;
Өд гажсө вөчны колө выльөс,
Мыј ем сен гажыс—ставыс важ“...

Сізі і чайтан: бытө тајө көкјамыс гижөд вічсө (строка) боө-төма өті стікотвореңнеыс—сещөма өтлаагө налөн „мотівыс“ (һе-уна толькө размерыс торјалө). Тајө боөтөма Біја-өгырлыг кык өті-котвореңнеыс: „Көңөр-нывлөн ғылөм“ (1 № „Ордым“) да „Велөдчыг нывјаслы“ (2 № „Ордым“).

Вт нумерын „Ордым“-журналын Біја-өгырлөн сөмын-на тајө кык өтікотвореңнеыс і петаліс. Ферт, та-серті он вермы гөгөрбок-гаң Біја-өгырлыг гіжан-гамсө „суфитны“. Но почо адзыны: *Біја-*

бгырлөн ем гижан-морттүҗыс. күжө вөдйтчыны кывнас (дај кыв-
 жыс озыр), гижө төлка. „кыза мавтөмөн“ (сочно), мичаа серпаса-
 лөмөн (картинно, образно), бура шылөдөмөн. Төдчө, технікаыс
 Бија-өгырлөн абу зев омөл,—бостам-көт:

„Көнкө ылө, кылө ныв;
 Езыг-моз-жө гора јургө
 Сылөн ылөм ыланкыв;
 Небыд ульвыј-моз-жө киггө
 Нывлөн мыла ылөм-гор..

„Шуҗлав, шуҗлав, војвыв-төлөј!
 Облөм-везјыд оз-на ор...

Ізва, гызы, гызы јона,
 Аслад гыөн крежө нөјт;
 Коњөр-ныв-вылө ен скөрмы,
 Коњөр-нылөс пыдө вөјт“...

Нывлөн ыланкывјыс езыг-моз јургө—сөзө, мичаа: нывлөн ы-
 лөм-горыс ул-выј-моз киггө,—оз ва-моз шщоргы-бузгы—киггө ул-
 выј-моз: небыда, орјаолытөг, мылаа (нежнеја). Тани зев жужыд
 поезија, рочөн-кө шуны—красота! Воқөсө сегга абу-нын прөстеј
 стикотворење, абу куш гижан-кывјас—сени *ылан-кывјас*: „Шуҗ-
 лав, шуҗлав, војвыв-төлөј“, „Ізва, гызы, гызы“,—тащөм кывјасыд
 овлөны сөмын *ыланкывјасын*.

Поқө шуны: ортсыла-дорсаңыс Бија-өгырлөн гижөдјасыс зев
 бурөс. Паныдавлөны, ферт, көн-сурө і јог-төрјас—роч јитөдјас
 (союзы).

Оз уз, а мөвпалө өд-вөр“
 „Жал сылы аслас чужан өкт,
 Но өдлөм сылөн мунны корө“.

мукөдлатыс рифма-пондаыс гижөдыс „страдајтө“.

„Ворсөм артмө—көт ен шу“...
 „Том нылка—оз-тај повны мөд“.
 „Ректі век ме уждыг-куд“.

артмывлөны весіг (ме чајта, рифма-понда-жө) і вивті-кусыңјас.

„Меным муса өбкыд уж“...

Зев „муса“ эбкыд ужыд оз овлы, гашкө „төдса“-а.

„Меным бөрдөм вичко-пыщкын
 Виқөдтсны морт-өо вт“...

Вывті уна јөзыс, ме чајта, вөлөма вичко-пыщкас—вітго морт:
 ог төд, кущөм өктын Ізва-вожоыс сы-мында јөзыс виқөдтсны вен-
 чајтчигөн нывлыг бөрдөмсө?.. Емөс, мича, көн-сурө јогјас, сөмын
 сјјө—ічөтитор став гижөд-пыщкас. Нөтө јогтөм гижөдыд-өд зев шо-
 ча артмылө, торја-нын мјјан, томиңик коми-литератураад. Став јогыс

вочасөн' весасгө, коркө кутас петны і сөз, пожналөм-мольдөм коми гижөд.

Өні віждлам сөгга пышкөсла-дорсө Біја-өгыр гижөдяслыг (кык өтікотвореңнеыслы). Пышкөсыд-кө төшщө (тыртөм), гижөдыд нинөм оз сулав, вывсаңыд-көт ескө зарныөн зирдалө-da. Кыкнан өтікотвореңнеыс Біја-өгырлөн петкөдлө коми жөзлыг гажтөм олөмсө, шог пыкөмсө, пемыдлунсө.

„Göd, са-коф чужөма, лөг-өинма...
Göd-пемыд војјас Коми муын...
Лөк-сорөн быдмалөма важсаң
Бур-костас тырыс сені пеж“...

Воцца өтікотвореңнеас (1 № „Ордым“—„Коңөр-нывлөн ы-лөм“) Біја-өгыр вігталө, кызі томинык ныв Öнig да гөлынык зон Öлөкгеј рафејтлөмаөс мөда-мөднысө. Сөгга нывтө мырдөн сетасны „озыр-зонлы, мігтөм-мортлы“. Öлөкгејлөн „гөлөмыс оз іміт-da, ві-јас агсө“. Öнig, веңчајтчөм-бөрас, сімөм-јыла чукріөн (векнідік пурт) гөлөмас сушқас мустөм-верөссө, ачыс вөјтчас Ізва-јуө. Сы-јылыг і сылө Öнigсыд небыд улывј-мозыд, Ізва-јуө пөдтөзыс.

„дыр-на бумгөдчic да увгic
Төвлөн бандур—гы да кыр,
Öнig бандур-бөреа ыліс
Асгыс ыланкыв зев дыр“.

Тажө ыланкывјыслы Біја-өгыр сурөссө бөгтөма важ лөк олөмыс,—вывті уна вөвлі важөн сешөм шогыс нывјаслөн, нывбаба-јаслөн.

Мөд гижөдыс (2 № „Ордым“—„Велөдчыг нывјаслы“) пышкөсла-дорсаңыс јона-нын бур воцца-доргыс. Тані уналаын ем сімво-лизм¹⁾.

„Göd вөр-шөрти мунө војын том нылка. Кытчө мунө, мыјла?

„Ас-өіктыг мунө сіјө карө,
Göd, пемыд олөмыг ныв пышјө.
Топ төдө өіктлыг сокыдлун;
Лөк-сорөн быдмалөма важсаң
Бур-костас тырыс сені пеж,
Гаж нора, шог-пыр, кысгө лөкыг,
Көт бөгт да ставсө вылөн веж“...

Том нылка сіјөн і пышјө өөд-вөр-шөрти (пемыд-олөм пөвсөд) карө, мед велөдчыны,

„Med југыд вежөрөн-нын гөртө,
Göd, пемыд өіктө воны бөр.
Med пемыдјассө өіктыг вiны,
Med вaјны өіктө југыдлун“.

1) Шугө өтітор, гөгөрвоны колө мөдтор, мөд-ногөн.

Міжан Комі сиктјасад, ҕерт-на, мед-гөкыд овны нывбабајаслы.
Сы-понда торјөн і мунө велөдчыныс нылыд,

„Med öтсөг-нывбабалы сетны,
Med вайны шуда долыдлун“.

Біја-өгыр (Јаков Чупров, Ізъаыг) ачыс зев-на том, велөдчө
Совпартшколаын. Сыыг вермас лоны бур гіжыг—поет, морттујыс
сы-вылө өні-нын төдчө. *Оз ков сөмын сылы выл олөм-тујыс бокө
кежны, гіжыс колө јонцыкасө выл олөмеам-јылыс.* Сегга, ҕерт-
на, ковмас буржыка шылөдны асгыс гіжөдјассө, мед ез лоны выв-
ті јөгөс, друг кусыңјасаөг да дөзмана-кузөг. Сің-жө оз ков шыб-
ласны ывті посні-торјас-вылө,—посні-торјыд-өд оз сулав шылыд-
гіжөдјас-доныд, сөмын увтыртө најөс,—емөг-тај, мајбыр, өні і гы-
рыг-торјас, гіжан сурөсыд сурас.

Гөлөмгаң бургеіам воқө ужавны Біја-өгырлы: мед өгырыс ез
кус, мед сіјө разаліс пагкыд Комі муөд да өзтіс пемыд војтырлыг
сөлөмјассө выл бідн! Öтвылыг сегга мі, став комі гіжыг-котырыс,
кыз шуліс Ö. Ö. Чеусөв,—

југјалыг біјассө
Воқөлаң нуалам;
Разөдам өгырсө,
Разөдам југыдсө
Чорыда гөгөр.

Ҟобдінса Віттор.

Гіжны бостгыҭас.

Том јөзлы.

Том бур војтыр, муса јортјас,
дона вокјас.

Тіјан сөлөм мед оз төдлы,
Курыд шогјас.

Med ті воҕө лөгыд олөм
Зіла вөчад.

Med ті важга омөлыорсө,
Щынјыв леҕад.

Енө полө, асја кыа
Вылө кајис.

Југыдлунсө, гажалунсө,
Сіјө вајис.

Југыдлуныд оз-нын пемдыв,
Помтөм лоө.

Мыј мі корсам, корганторјас
Локтө-воө.

Бескыд тујус, југыд тујус.
Енө кежө.

Кодлөн колы омөл думјас,
Најөс вежө!

Спіра-Прокө.

Кык пелөс.

Јенувпелөс-бокө Вагө
Вөчис аслыс выл-пелөс:

Кабалајас уна өшлис,
Гіжіс „піонер пелөс“.

Мамыс Вагөс бура јона

Јен јорөмөн повҕөдліс:

„Он-кө кывзы, ачым јора“—

Быд кыв-јылын каҕтывліс.

„Пемыдлунтө, мамө, шыбыт’
Том јөзтө те он велөд,

Он-кө ужав, тенад јенмыд
Оз-жө ужав, оз-жө верд.

„Аслам пелөс-вылө, мамө,

Љеын серпас өшөда,

Тажө пелөс-пырыс тенө

Выл олөмкөд төдмөда“.

Ізјур-Іван.

Нывлөн думјас.

Мішлөн керка көрт вевтаса,
Југыд сапөг—рөмпөштан, —

Зев-ескө ме сыкөд пара,

Ез-кө јурын вөв Іван.

Төдө сөлөм—Ваңө буржык,

Сыкөд олөм лоө шаң.

да-өд Мішлөн олөм унжык—

Амбарјасас оз төр наң.

Мішлөн керка кыҕи карын,

Бат-мам сылөн озыр јөз,

Лавка тырөма төварөн,

Карта-вылас сізім мөс.

Міш дугдывтөг јуө віна, —

Ме-пө озыр, ме-пө бур,

Менам олөм-пө зев вына,

Ме-коҕ олөм мөд оз гур.

Ваңлөн озырлуныс—ніга.

Батыс колыс олөм лок.

Мујас-вылас көҕө віка —

Ваңыд олө ніга-ног.

Уна локтöны сы-dorö
 Ас-кодьс-жö гөл-жөз-пи.
 Налы нига лыфдö горөн:—
 Выл олөмө петан ин.
 —Мыјла рафејтны мем Мишöс?!
 Ваңлөн јурас унжык бур,—
 Овны кутчигас зев јара,
 Миш-моз оз шыбыт вијму.
 Полö. Нывлөн гөлөм вöј...
 Кодкөд ковмас овны нем?

Ваң-öd комсомољеч... Мусаöј!
 Мишлөн җептас оз төр гөм.
 думјас потисны кык-пельö,
 Киггисны—он курышт бөр.
 Шуны кыв јона-на полö,—
 Кодыс кыкыс сөлөмшөр.
 Нылыд регыд збылтö кылö,
 Ныв гөлөм зон-динын—цвет...
 Ваңлы пелас коркө ғылö.
 — Ваңö, те мед-муса мем.

Јарасов Б.

Бурлак-морт.

Уна рыт ме кольи
 Муса нывкөд дыр,
 Уна-пөлөс сорни
 Сорнитлывлім пыр.
 Пыр ми көсјим сыкөд
 Öтла-н кольны нем.
 Ег-і төдлө, пырис
 Мијан-костö рөк.
 Муні öтчыд рытын,
 Кытөн овлім ми,
 Муса нывлөј меным
 Getic асгыс кі.
 Аслас өйна-с летчö,
 Бытфö ыжыд шор:
 —Мекö текөд татчö
 Суис ыжыд шог.

Вөлөм нывлөс
 Видö лыка зев...
 Уна-пөлөс сорни
 Сорнитім ми сек.
 Регыд колі рытыс,
 Мунны лоі мем...
 Ог-нын адзыв сетыс
 Мича нывлөс ме.
 Мөд-лунас-жö нывлөс
 Тојыштјс-öd бағ,
 Верөссајö сөтис
 Пөрыс-сајö пыр.
 Кызі төвса кадын
 Муыс із-код кын,
 Сіз-жö менам сөлөм
 Морөс-пыщкын кын.

Ульныров Öл. Öл.

Петыр-тун.

Міжан өиктын, міжан грездын
Оліс бура Петыр-тун,
Нокгіс сіјө пыр јөз-пыщкын,—
Оз-тај нажөвітны мун...

Пемыд јөзтө пөрјөдлыштө:
Ме-пө прамеј лекар морт...
Коді корліс Петыр другтө,
Сылы лоі вөчны горт.

Петыр-туинлөн вөлі другыс
Горт-вөлөстас Мікул-поп...
Поплсн дәрі лекарствоыс,
Петыр-мортлөн—турун-ноп..

Грiша-дадлөн өтчыд вiемiс
дојмөм-помыс вегкыд бок...
Петыр-ордө тötө мунiс,
Нуис сөргыс көлуј ноп.

Петыр-тун-тај дыр ез ыждав,
Кыз оз ыждав корөм гөгт,
Марја-төтлы „лекар“ шуис:
„Јешшө самөкур, мун, бост“.

Ачыс Грiшө-ордө локтiс
Пыр-жө ломтiс пывсангор.
Пөсва пывсангор-пыр лезiс,
Нопыс пунктiс турун-кор.

Сегга Грiшө-дадлы сетiс
Лекарствоо чашкатыр...
Грiшө-дадө мыјөн жуис,
Вiсөм өдiс пырыс-пыр...

Сегга вiт лун-мысгi лоі
„Бурдөм“ Грiшлы вөчны
горт.

Ульныров Өл. Өл.

Мудер поп.

Поп-бат-дінө
Коркө воис
Опон-Інө,
Пуд һаһ вајис.
—Тажө јенлы,—
Нора шуіс:
—Отеч кеммы,
Med јен зеріс,—
Сотіс шонді
Менгым һанөс...
Горһи-кості
Восгө өзөс,
Гырһич вөчыг
Лева-Івө.
Пырө, сөрғыс
Гырһич вајө.

—Бозт, со јенлы,—
Поплы шуө:
—Сөмын кеммы,
Медым муөс
Шонді сотіс,
Бырі зерөм;—
Зерла сувтіс
Гырһич вөчөм.
Поп мөвпыштіс:
—Кың мыј вөчны?..
Вајөм богтіс,
Щөктіс мунны:
—Мыјнө,—шуө,—
Тіјан-вөсна
Ме-нө пікө јенмөс вошта?

Сур-парма.

Празнікјас көлөм.

I.
Комі јөзыд унаөн-на
Јенлы јона јурбітөны.
Празнік відчөбөны дыр...
Мыјөн воас, пырыг пыр:
Мыскаасны, пөжаасны,
Самөкуртө вјөдасны.
Гөгөр весасасны дыр,
Гөгөтүд сөмын лок да пыр.
Јона мырсас секі баба;
Тані мөсјас, сені кага.
Гөгөр кылө лок горш шы,—
Весіг гојны оз ешты.

II.

Празнік луно гөгтјас уна
Локталасны јуны вјана.
Сені еща мортыд проч
Откажітө јуны војт.
Кодыр пукөавны кутасны
Пызан-сајө, јурбітасны,
Пөж дум бокө вештасны,
Гојны јуны кутасны.
Еща кыном-нурмөм бөрын

II.
Кыптас сені баһні сөрөм.
Бабајаслөн ферт-на ем
Көнкө кыв вөрөдан вем:
Оз-тај лантлы налөн болһсөм,
Гажа кајјаслөн моз зөлһөм,
Оз-тај муң на налөн кыв,—
Өткөд баба алы һыв.
Өті вөтөлө, мөд содтө.
Горһи воңыг-воңө восгө,
Он-і адзы сылы пом,—
Он-кө мырдөн тупкы вом.
Гажмасны-кө, секі бара
Сывны кутчөасны јара...
Оз-тај мајбыр јөрмыны —
Сыліг-мозыд бөрдөны.
Сылөм-бөрын воңө восгө:
Мыјыг-кө воасны көбө,
Јурөі куңө, уңыд „бур“,—
Тракјөасны јур-на-јур.

III.

Вјөдөламө, кыңи сөсөа
Мужікјаслөн фелө восгө.
Стөкан кыыг-кіө ветлө,
Вјана дозјас өдјө рекмө.

Горнітасны бура дыр—
Кытчѳ ужало-на жур.
Мыјѳн вина журѳ воас,
Бур-дум бырѳ, ѳокыс содас.
Маткіг-тырјі четчасны
Пызан-сајыѳ. Кутасны

Нінѳм-абусѳ друг пыкны,
Кыјтѳмторсѳ возывв јукны,
Нінѳмторгыс скѳрмаласны.
Пуртјас, черјас босталасны,
Бура дыр сен тышкавасны.
Нырјас, вомјас дрѳбитасны,

Севга вѳлыгѳтѳ ѳвгасны,
Пемыд војѳн ланталасны.

IV.

Сізі колѳ пражнік мјан...
Јуам, маткам, мортѳс вјам.
Рѳскод вѳчам тыр-шајт дон,
Овмѳс-ескѳ абу јѳн
Колѳ овмѳс на кыпѳдны,
Уна шајт сы-вылѳ лѳдны,
А не сотны прѳстѳ нан...
Секі гѳгѳр лѳб шаѳ.

Пед.-Генъ.

Колѳ тѳдны комі гјжыѳјасѳс.

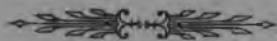
Комі јѳз оз тѳдны асгыныс комі гјжыѳјасѳсѳ. Оз тѳдны, кымын гјжыѳ ем, коді кѳні да кущѳма олѳ, коді кѳні чужлѳма, коді кызі быдмылѳма-овлѳма. кызі заводѳтѳма гјжны, сізі воѳѳ.

Та-јылыѳ колѳ тѳдны быд комі мортпы, коді лыѳѳѳ комі літературасѳ. Мі олѳмсѳ-кѳ тѳдам гјжыгыдлыѳ, кокнѳджыка вермам тѳдмагны гјжѳдјаснас, кокнѳджыка велалам сылыѳ вѳсталѳмсѳ.

КАПП тајѳ ужас бостгѳѳ. Сіјѳ кѳсјѳ тѳдмѳдны комі јѳзѳс комі гјжыѳјаскѳд. КАПП кутас „Ордым“-ын вѳчасѳн быд №-ын лѳзны біѳграфіјанысѳ (олѳм-јылыѳ гјжѳд) комі гјжыѳјаслыѳ.

КАПП-са шљенјасѳс быдѳнѳс корам ыстыны мјанѳ гјжѳд-сѳ асланыс олѳм-јывгыс (автѳбіѳграфіјасѳ) дај фотографіѳческеј карточкасѳ. Коді тѳдѳ кущѳмкѳ комі гјжыѳ слѳм-јывгыс, корам-жѳ гјжны мјанлы.

Редакцѳја.

Редколлегія: { Булмышев Ф. П. Попов Н. П.
Минин М. П. Оплеснин П. П. Редактор: Н. Попов.
Надеев А. Н.

Сузөдәгә быд-төлыгынын-петан журнал

=ордым=

(Лежө ВКП (б)-лөн Обком).

Со мый гижөны сиктјассан „Ордым“-жылыс:

Ізвәјыв вөлдөтө воис
1 № „Ордым“. Крестана
зев јона лыдыны комі
журналтө. Ізвәјыв вөлдөт-
ын рочөн лыдыны зев
ещадн кужоны, школаыс-ес-
кө 30 во-нын ем-да. Крес-

тана шуоны: роч-дорөйд-пө
тајө мјанлы буржык. Бура
гөгөрвөдны і кужоны лыд-
дыны быд морт. Бур сјам
Обком ВКП (б)-лы да Комі-
гжыг-чукөрлы коміөн жур-
нал лежөмыс.

Ізбач Лјіпү Ө. І.

Быд номерын:

50—60 лјстбок-сајас, лөоны
герпасјас.

доныс:

гражданалы 30 урөн төлыс.
учрежденьејаслы да организатсјајаслы
—60 урөн төлыс.

Журнал сузөдан
адрес:

Сыктывдін-кар, Вадорвыв-
ульч, 41 № керпа,—„Југыд
Туж“-газет редакцсјалы.

Торја-номерди ньбыяслы — 50 ур.

